

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Aktuální problémy Evropské unie

Autor práce: Jakub Matušík
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: Prezenční studium
Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek
Katedra: Katedra společenských věd

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	8
2 EVROPSKÁ UNIE A JEJÍ VZNIK	10
2.1 AKTUÁLNÍ PROBLÉMY EU.....	10
2.2 EVROPSKÉ SNAHY O INTEGRACI PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	11
2.3 POČÁTKY EVROPSKÉ INTEGRACE.....	12
2.3.1 <i>Evropské společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva)</i>	12
2.3.2 <i>Římské smlouvy</i>	13
2.3.3 <i>Schengenská dohoda</i>	13
2.3.4 <i>Jednotný evropský akt</i>	15
2.4 VZNIK EU, MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA A SMLOUVY VYDANÉ PO VZNIKU EU	16
2.4.1 <i>Amsterodamská smlouva</i>	17
2.4.2 <i>Smlouva z Nice</i>	18
2.4.3 <i>Smlouva o Ústavě pro Evropu</i>	18
2.4.4 <i>Lisabonská smlouva</i>	19
3 ROZŠÍŘOVÁNÍ ES/EU	20
3.1 POLITIKA ROZŠÍŘOVÁNÍ.....	20
3.2 ČLENSKÉ STÁTY EU	22
3.3 VÝVOJ ROZŠÍŘOVÁNÍ.....	22
3.4. KRITÉRIA PRO VSTUP DO EU	23
3.5 HRANICE ROZŠÍŘENÍ EU	24
3.6 PROCES ROZŠÍŘENÍ EU NA ZÁPADNÍM BALKÁNĚ A V TURECKU	25
3.6.1 <i>Vstup Turecka do EU</i>	27
3.6.2 <i>Další eventuální kandidátské země</i>	28
3.7 RIZIKA UKVAPENÉ INTEGRACE	28
4 NEPŘEHLEDNÁ LEGISLATIVA A INSTITUCIONÁLNÍ REFORMY	30
4.1 DEMOKRATICKÝ DEFICIT EU.....	30
4.2 EVROPA NA SČESTÍ	31
4.3 EVROPSKÁ ÚSTAVA	32
4.3.1 <i>Kritika ústavy</i>	33

4.4 LISABONSKÁ SMLOUVA	34
4.4.1 Ratifikace LS v České republice	36
5 UDRŽITELNOST SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÉHO MODELU EVROPSKÉ UNIE V DOBĚ GLOBALIZACE.....	38
5.1 EVROPSKÝ SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÝ MODEL	38
5.2 EKONOMIKA ROZŠÍŘUJÍCÍ SE EU A JEJÍ KONKURENCESCHOPNOST	39
5.3 ZÁKLADNÍ PRVKY VYSOKÉ MÍRY SOCIÁLNÍ OCHRANY V EU	40
5.4 GLOBÁLNÍ ÚLOHA EVROPSKÉ UNIE	40
6 FINANČNÍ KRIZE A JEJÍ DOPAD NA EU	42
6.1 ÚČET ZA FINANČNÍ KRIZI V EU	42
6.2 FINANČNÍ KRIZE V ŘECKU	43
6.3 VÝHLED DO BUDOUCNA V OBDOBÍ RECESE	44
7 RŮZNÉ PŘEDSTAVY O BUDOUCNOSTI EU.....	45
7.1 ROZDÍLNÉ TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K EVROPSKÉ INTEGRACI	46
7.2 RŮZNÉ TEORETICKÉ MODELY BUDOUCÍHO VÝVOJE EU	47
7.3 DVOURYCHLOSTNÍ UNIE	48
ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
LITERÁRNÍ ZDROJE	51
ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	52
ABSTRAKT	54
ABSTRACT	55

Úvod

Evropská integrace představuje neustále se vyvíjející proces, který ve své krátké, moderní historii prošel a stále prochází změnami. Jednotlivé proměny se vzájemně prolínají a jedna s druhou souvisejí.

Jedním z problémů Evropské unie jsou obavy z dalšího rozšiřování. Hlavní příčinou je omezená schopnost přijímat další členy a to z důvodů ekonomických, náboženských, politických nebo geografických. Do nedávné doby vstupovaly do EU státy, které byly na stejné či velice podobné úrovni v ekonomice, kultuře i náboženství. Nyní však o vstup do EU mají zájem země, které tuto úroveň mnohdy zdaleka nenaplnují, což vyvolává obavy zejména u starších zakládajících členů.

Dalším v současné době velmi ožehavým tématem je nepřehledná legislativa a s tím spojené institucionální reformy Evropské unie. V této práci to jsou porovnány na straně jedné Evropská ústava a na straně druhé Lisabonská smlouva. Zatímco myšlenka Evropské ústavy nebyla příliš úspěšná, Lisabonská smlouva byla ratifikována 3. listopadu 2009 a tím doplnila dokumenty a stanovila pravomoci a povinnosti EU.

Jako další problém, který musí představitelé Evropské unie řešit, je udržitelnost sociálně-ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace. Tento model je v současné době vystaven enormnímu tlaku nejen ze strany EU, ale i zvenčí. EU se stala garantem jistot a sociálních standardů pro mnohé občany všech členských států. Je to hlavně proto, že míra státních zásahů a sociálního zabezpečení je v členských státech velmi vysoká. Na jedné straně to může být výhoda, ale samozřejmě se objevují i některé nevýhody. A to zejména v podobě vyšších daní, plateb za zdravotní a sociální pojištění a regulaci trhu práce. Navíc tento sociálně-ekonomický model v sobě má skrytá rizika ve formě vysoké míry nezaměstnanosti, slabé hospodářské dynamiky a vysokých nákladů na sociální zabezpečení, které způsobují u členských států zadlužení státního rozpočtu.

Dalším problémem je bezesporu finanční krize. Zejména její dopad na Evropskou unii. Prvotní příčinou recese byla americká hypoteční krize 2007, která postupně přerostla v světovou finanční krizi 2008, významnou roli sehrála rovněž vysoká cena ropy v první polovině roku 2008, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny. Evropskou unii, jako největší ekonomiku na světě, tato ekonomická krize citelně zasáhla. Na „zalepení“ ztratí půjdou miliardy eur. Krize měla

za důsledek, že některé státy byly nuceny vyhlásit bankrot, například Island nebo v nedávné době Řecko.

Rozdílné názory na budoucnost Evropské unie jsou dalším problémem, se kterým se Unie potýká v současné době. Je naprosto přirozené, že existuje mnoho rozdílných pohledů a různých názorů na budoucí podobu EU. Na jedné straně je to představa spolupráce samostatných členských států v oblasti společných zájmů na mezivládní úrovni, což poukazuje na tzv. intergoveromentální (mezivládní) princip. Na straně druhé je názor, který uvažuje o vzájemné spolupráci a nadnárodní integraci zemí a vzniku Evropské ústřední vlády. Tedy představuje Evropu na supranacionálním (nadanárodním) principu.

Tyto problémy musí Evropská unie řešit. Komplikací jsou různé představy o řešení problémů členských států. Názory členů jsou mnohdy zcela odlišné, což způsobuje „cestu do slepé uličky“. Mluvíme tedy o krizi evropské integrace, kterou zapříčinila špatná dovednost najít správná řešení aktuálních problémů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

V bakalářské práci jsou použity informace z různých zdrojů, které popisují momentální dění v Evropské unii, současnou ekonomickou situaci, ale i historii či budoucnost EU. Dále jsou zde použity informace z internetových odkazů o Evropské unii nebo citace z internetových periodik.

Hlavním cílem práce je analýza a zhodnocení aktuálních problémů Evropské unie, mezi které patří:

- obavy z rozšiřování EU,
- nepřehledná legislativa, institucionální reformy, Evropská ústava a Lisabonská smlouva,
- udržitelnost sociálně – ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace,
- finanční krize a její dopad na EU,
- nejistá budoucnost EU.

Aktuální problémy EU byly vybrány a nadefinovány na základě publikace *Historie a organizace Evropské unie* od Ing. Jiřího Duška.¹

Jako první bakalářská práce popisuje historii, organizaci, vznik EU. Dále jsou v této kapitole popsány Pařížská a Římské smlouvy, Schengenská dohoda, Jednotný evropský akt, Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva, Smlouva z Nice, Smlouva o Ústavě pro Evropu a Lisabonská smlouva.

Další část práce se zabývá procesem rozšiřování ES/EU a obavami z dalšího rozšiřování Evropské unie, pohledem na budoucí hranice EU a to politické, ekonomické a geografické. Samozřejmě jsou zde uvedeny kandidátské a potenciálně kandidátské země. Zvláštní pozornost je věnována poslednímu rozšíření EU v roce 2007.

Čtvrtá kapitola analyzuje citlivý aktuální problém EU a tím je nepřehledná legislativa a institucionální reformy. Tyto reformy jsou obsažené ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu, která se nakonec ukázala jako neúspěšná. Na druhé straně stojí Lisabonská smlouva, která na rozdíl od své předchůdkyně byla ratifikována a reaguje na potřebu EU na zřízení jednotného evropského práva, což by zjednodušilo legislativu, zavedlo nové metody v hlasování a hlavně nastartovalo reformu institucí. Tento dokument má za úkol, aby EU byla přehlednější, akceschopná, aby rozhodovací proces byl rychlejší, čímž se odbourá nastávající nesouhlas a nedůvěra k institucím EU.

---

¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 240. ISBN 987-86708-32-4.

Pátá kapitola popisuje další současné diskutabilní téma. Udržitelnost sociálně-ekonomického modelu v době globalizace. Evropská unie se pro mnoho států stala jistotou ohledně vysokých sociálních standardů. V době celosvětové ekonomické recese je velice obtížné udržet tento model životaschopným. Navíc tento sociálně-ekonomický model má v sobě skrytá rizika ve formě vysoké míry nezaměstnanosti, slabé hospodářské dynamiky a vysokých nákladů na sociální zabezpečení, což způsobuje u členských států zadlužení státního rozpočtu.

Finanční krize a její dopad na EU je v pořadí šestým bodem, který práce rozebírá. Evropská unie je největší světovou ekonomikou a finanční krize ji pochopitelně citlivě zasáhla. V Evropské unii se účet za krizi zřejmě vyšplhá k miliardám eur. Větší pozornost je věnována aktuálnímu dění v Řecku, které bylo nuceno v nedávné době vyhlásit bankrot.

Poslední kapitolou je otázka budoucnosti EU a různé pohledy na její další vývoj. V této části práce najdeme mnoho odlišných názorů na budoucnost EU, což je jedno z nejaktuálnějších témat dnešní doby.

V závěru se objevuje snaha o analýzu všech těchto aktuálních problémů, možnost dalšího vývoje a případné poučení do budoucna.

2 Evropská unie a její vznik

Evropská unie je společenství demokratických států, které se rozhodly vzájemně spolupracovat a postupně se integrovat v nadnárodní struktuře. Cílem těchto integračních procesů bylo především zajistit mír a bezpečnost na kontinentě, který byl zpusťošen v období druhé světové války. Důležitou součástí evropské integrace byl i rozvoj ekonomický.

Evropská unie je charakterizována třemi pilíři. První pilíř tvoří původní Společenství, tedy Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). Druhý pilíř představuje společná zahraniční a bezpečnostní politika. Třetím pilířem je spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí.² Na rozdíl od institucionalizace prvního pilíře je druhý a třetí pilíř postaven na principech mezivládní spolupráce a dohody se zde dosahuje konsenzem všech členských států.³

V současnosti se EU skládá z 27 států. Patří sem Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Spojené království a Švédsko.⁴

2.1 Aktuální problémy EU⁵

Evropská integrace představuje neustále se vyvíjející proces, který za 50 let své moderní historie prošel mnoha dynamickými proměnami. Přes shodu členských zemí o společných cílech, existovaly po dobu vývoje evropské integrace různé názory na její budoucnost. Neustále rozšiřování členské základny vyvolávalo tlak na institucionální reformu. S každou další vlnou rozšíření přitom různost názorů sílila. Kromě vnitřních problémů čelí Evropská unie také výzvám globalizace, které s sebou nesou výrazný tlak na její flexibilitu, konkurenceschopnost a akceschopnost. Snaha o vyšší konkurenceschopnost vyvolává tlak na další rozšiřování, protože nové členské

---

² MAŇÁK, M. *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí, 2000. s. 83. ISBN 80-85864-77-0.

³ PANFIL, T. *Evropská unie - vše co bychom měli vědět*. Přel. Fidler J. dotisk 1. vyd. Praha : Fragment, 2003. s. 48. ISBN 80-7200-805-6.

⁴ *Evropské státy* [online]. Brusel : Evropská unie, 2008. poslední revize 12. 12. 2009 [cit. 8. ledna 2010]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/index_cs.htm>.

⁵ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 239-240. ISBN 987-86708-32-4.

státy často představují budoucí ekonomický potenciál a impuls pro rozvoj ekonomické aktivity v celé EU. Zároveň však rozšíření zvyšuje rizika a tlaky na institucionální reformu EU, které z rozšiřování o další (méně vyspělé) státy vyplývají.

Výsledkem souhry všech těchto okolností vzniká situace, ve které musí Evropská unie pružně a rychle reagovat na mnoho podnětů zároveň. Jednotlivé výzvy se vzájemně prolínají a jedna s druhou souvisejí. Odpovědi na ně je mnoho a představy o nich se často značně liší mezi jednotlivými státy Evropy. Na počátku 21. století se tak často hovoří o krizi evropské integrace, která souvisí s její nízkou schopností najít rychlé a „správné“ odpovědi na všechny aktuální problémy.

2.2 Evropské snahy o integraci po 2. světové válce⁶

Cílem evropské integrace po druhé světové válce bylo dopomoci k mírovému soužití evropských států a zajištění hospodářské prosperity. Hlavním motivem všech snah o spolupráci států Evropy byla snaha o zmírnění rivality národních států jako potencionálního zdroje konfliktů. Vzpomínky z válečných konfliktů vedly vrcholné představitele evropských zemí k úvahám o poválečném uspořádání Evropy, tak aby zabránilo opakování hrůz války. Byl to první velký impuls pro federativní uspořádání v Evropě.

Krátce po skončení druhé světové války britský ministerský předseda Winston Churchill vyzval ve svém projevu celou Evropu, aby za sebou zanechala zlo nacionalismu a války, a pronáší myšlenku o vytvoření Spojených států evropských. Koordinaci všech snah a úsilí se podařilo díky užší spolupráci hraběte Coudenhove – Kalergiho, Winstona Churchilla, Duncana Sandyse a dalších, ze které vznikl přípravný výbor „Hnutí za sjednocenou Evropu“ v prosinci 1944. Usilovná práce tohoto výboru vedla ke svolání Evropského kongresu, který se konal 7. května 1948 v Haagu. Diskuze o vytvoření federálního útvaru v Evropě však neskončila shodou. Avšak nejdůležitějším výsledkem konference bylo vypracování dokumentů – Politické prohlášení, Ekonomické a sociální prohlášení a Zprávy Evropanům. Tyto výsledné dokumenty a kompromisy vedly k založení Rady Evropy 5. května 1949 v Londýně, částečně i protože rozhodovací mechanismy Rady vyhovovaly většímu počtu evropských států. Hlavním motivem pro založení Rady Evropy ale byla snaha Francie zapojit Německo

---

⁶ *Rada Evropy* [online]. poslední revize 28. 2. 2010 [cit. 7. 4. 2010]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>.

do poválečné spolupráce v oddělené západní Evropě.⁷ Zakládajícími členy byly Belgie, Dánsko, Francie, Irská republika, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Švédsko a Spojené království.

2.3 Počátky evropské integrace

Rada Evropy se nakonec stala reprezentativním, prestižním forem se širokým záběrem, ale minimální mocí. Čtyři roky po válce se stále nedařilo evropským politikům prosadit svou představu, že dalšímu válečnému konfliktu lze zabránit pouze politickým sjednocením kontinentu. Této myšlence nepomohlo založení Západní unie, která se přeměnila na Západoevropskou unii (ZEU) ani vznik Severoatlantické aliance (NATO).

2.3.1 Evropské společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva)

Hlavním důvodem k podepsání Smlouvy o založení ESUO byla kontrola nad základními strategickými surovinami, které byly potřebné k vedení dalšího válečného konfliktu. Smlouva byla podepsána v Paříži 18. dubna 1951 Francií, SRN, Itálií, Nizozemskem, Belgií a Lucemburskem. Británie odmítnutí přistoupit odvodnila přílišným nadnárodním aspektem smlouvy. S myšlenkou na vznik ESUO přišel francouzský ekonom Jean Monnet. Předložil návrh francouzskému ministru zahraničí Robertu Schumanovi a německému kancléři Konradu Adenauerovi. Návrh známý jako Schumanův plán byl jednomyslně přijat členskými státy a oficiálně vyhlášen 9. května 1950. Tento den se každoročně od roku 1986 slaví jako „Den Evropy“.⁸

Podpisem smlouvy poprvé v historii odevzdaly dobrovolně samostatné státy výkon části svých nadnárodních suverénních práv společnému evropskému orgánu. Uhlí a ocelářský průmysl byl vyňat z pravomoci vlád členských států a podřízen společným orgánům společenství. Smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci členskými státy 23. července 1952 na následujících 50 let. Evropská integrace tedy začala jako mírová iniciativa.

---

⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 25. ISBN 987-86708-32-4.

⁸ BARTÁK, K. *Průvodce Evropskou unií*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2000. s. 11. ISBN 80-85864-92-4.

2.3.2 Římské smlouvy

Během krátké doby se ukázalo, že koncept připravený Jean Monnetem je životaschopný a na rozdíl od všech předchozích snah má všeobecnou podporu v členských státech. V 50. letech začal význam uhlí a oceli postupně klesat. Pozornost se soustředila především na energetiku, zemědělství a dopravu. Ministři zahraniční ESUO pověřili výbor vedený Belgičanem Paul-Henri Spaakem k vypracování zprávy o zřízení hospodářského společenství a společenství pro jadernou energii.⁹

25. března 1957 byly podepsány smlouvy o vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Hlavním smyslem EHS byl vznik společného trhu založeného na celní unii a čtyřech svobodách – volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. Tedy naprostá svoboda uvnitř společenství, kompenzovaná ochrannými bariérami na jeho hranicích. Postupně byl tento trh doplněn přísnými pravidly ochrany hospodářské soutěže a zákazy poskytování státní pomoci podnikům. Začaly se formovat pektorální politiky, nejprve v zemědělství, zahraničním obchodě a dopravě.¹⁰ EURATOM zajistil společný trh s nukleárními materiály a zejména výzkum a mírové využití jaderné energie. Smlouva stanovila společnou strategii investic, rozvoj infrastruktury, kontrolu materiálu a jeho pohyb. Předpokládalo se, že rozhodujícím prvkem pro další integraci bude právě Euratom, jaderná energetika se pokládala za klíčovou oblast hospodářského rozvoje. V 60. letech však dochází ke snižování významu společenství. Po sloučení tří společenství byl Euratom v roce 1967 definitivně zastíněn rozvojem společného trhu na základě smlouvy o EHS. Původně předpokládaný hlavní význam této smlouvy jako „hnacího motoru“ evropské integrace se tedy nenaplnil a hlavní roli pro sjednocování Evropy se stává EHS.¹¹

2.3.3 Schengenská dohoda¹²

Schengenský prostor je území většiny evropských států, na kterém mohou osoby překračovat hranice smluvních států na kterémkoliv místě, aniž by musely projít hraniční kontrolou. Prostor se označuje podle vesnice Schengen v Lucembursku,

---

⁹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 30. ISBN 987- 86708-32-4.

¹⁰ BARTÁK, K. *Průvodce Evropskou unií*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2000. s. 12. ISBN 80-85864-92-4.

¹¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 33. ISBN 987- 86708-32-4.

¹² *Schengenský prostor* [online]. poslední revize 23. 3. 2010. [cit. 19. 4. 2010]. Dostupné z WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor >.

u níž byla 14. června 1985 podepsána Schengenská dohoda a v níž byla 19. června 1990 podepsána prováděcí úmluva. Smluvními státy jsou převážně země Evropské unie, ale i některé nečlenské země EU. Do schengenského prostoru spadají i některá ze zámořských území členských zemí.

Obr. č. 1 - Schengenský prostor¹³

Schengenský prostor zahrnuje v dnešní době území následujících států EU: Belgie, Česko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, a mimo EU (členové ESVO): Island, Norsko a Švýcarsko.

Země Schengenu zavedly pro celou oblast společnou vízovou politiku a dohodly se na zavedení účinných kontrol na svých vnějších hranicích. Vnitřní hranice z hlediska pohybu osob a zboží de facto neexistují. Lze však na nich po omezenou dobu obnovit kontroly tehdy, když si to vyžaduje zachování veřejného pořádku či vnitrostátní bezpečnosti. Toho využilo například Finsko během Mistrovství světa v atletice 2005 nebo Německo během Mistrovství světa ve fotbale 2006.

Občané všech zemí schengenského prostoru mohou svobodně cestovat v rámci celého schengenského prostoru a překračovat vnitřní hranice na kterémkoliv místě na tzv. „zelené hranici“ bez zdržování a formalit. Totéž platí i pro cizince mající

---

¹³ *Schengenský prostor* [online]. poslední revize 23. 3. 2010. [cit. 19. 4. 2010]. Dostupné z WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor>.

tzv. schengenské vízum opravňující ke vstupu do jedné ze zemí Schengenu – toto vízum jim tedy umožňuje cestovat i do všech ostatních zemí schengenského prostoru.

Protože vstup do jedné země Schengenu umožňuje cestování celou smluvní oblastí bez dalších hraničních kontrol, musí se na vnější hranici schengenského prostoru (to znamená i na hranicích na letištích) provést hraniční kontrola současně zástupně pro všechny země Schengenu. Podle Schengenských smluv mají přípustná úřední rozhodnutí, která nějaké osobě zabrání vcestovat, působnost prakticky pro celý schengenský prostor.

2.3.4 Jednotný evropský akt¹⁴

Jednotný evropský akt je první větší revizí zakládajících smluv. Stanovil časový rozvrh pro dokončení jednotného trhu a přijetí společné měny. Odstranil právo veta ve vybraných oblastech a rozhodl zapojit Evropský parlament do legislativního procesu. Vytvořil též podmínky pro užší spolupráci členských států v oblasti zahraniční politiky. Jednotný evropský akt (JEA) byl podepsán 17. února 1986 v Lucemburku a 28. února v Haagu, vstoupil v platnost 1. července 1987. Cílem JEA bylo:

- odstranění zbývajících překážek obchodu tak, aby do konce roku 1992 mohl vzniknout společný trh Evropských společenství (volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu),
- posílení role Evropského parlamentu a principu kvalifikované většiny,
- lepší usnášenschnost Rady, což vyžadovalo částečné přerozdělování hlasů,
- změna společného celního sazebníku.

Členské státy ve smlouvě stanovily dva nové cíle v integraci Společenství - sblížení hospodářských a měnových politik (HMU) a spolupráci v zahraničně-politických otázkách formou společných konzultací a vzájemné informovanosti. Zavádí též změny v sociální oblasti, v péči o životní prostředí, ve výzkumu a technologickém rozvoji. Smlouva se také zmiňuje o řešení rozdílů v ekonomické úrovni regionů Společenství a iniciativě Společenství pro podporu hospodářsky slabších regionů.

---

¹⁴ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 50-52. ISBN 987- 86708-32-4.

2.4 Vznik EU, Maastrichtská smlouva a smlouvy vydané po vzniku EU

Jednotný evropský akt znamenal další prohloubení evropských integračních procesů, jejich skalní stoupence přesto neuspokojil. Otázkou zůstávalo jak dál. Buď mohl vzniknout jednotný trh, anebo ještě více – Evropská unie. Vytvoření Evropské unie ukázalo touhu členských zemí po Evropě, která je více než jen pouhým snem o hospodářském společenství, ale hlavně oživilo naději, že nakonec přeroste v politickou unii.¹⁵

Přijetím Maastrichtské smlouvy dochází k vytvoření Evropské unie a ke změně Evropských společenství na Evropské společenství. Maastrichtská smlouva je přesně řečeno dvojice smluv – Smlouva o Evropské unii a Smlouva o založení Evropského společenství. Byla dokončena a podepsána ministry zahraničí a financí členských států Společenství dne 7. února 1992, Evropským parlamentem schválena 7. dubna 1992 a vstoupila v platnost po ratifikaci v členských státech 1. listopadu 1993.¹⁶

Nejdůležitější částí smlouvy byl první pilíř, který zásadně revidoval Římské smlouvy. Jeho cílem bylo posílit legitimitu institucí (odstranit tzv. demokratický deficit) a zároveň zprůchodnit rozhodovací proces. Byl přijat tzv. princip subsidiarity, podle něhož se mělo rozhodovat na nejnižší možné úrovni. EU měla vstupovat jen do těch záležitostí, které nebylo možné řešit na národní, respektive na regionální rovině. Také došlo k posílení postavení Evropského parlamentu, například v otázkách přijímání nových zemí, volného pohybu občanů unie apod. Důležitou součástí bylo též rozhodnutí o vytvoření tzv. fondu soudržnosti, z něhož jsou financovány projekty v oblasti životního prostředí a dopravy v členských státech, jejichž HDP nedosahuje 90% průměru EU.¹⁷

Smlouva nově zavádí občanství EU jako cestu k politickému sjednocení občanů Evropy s jistým náznakem federalistického konceptu. Každý občan členského státu získal občanství EU. Toto občanství zaručuje aktivní a pasivní volební právo v místních volbách a ve volbách do Evropského parlamentu. Pro obyčejné občany byl však hlavní změnou vyplývající z Maastrichtské smlouvy plán vzniku hospodářské a měnové unie a zavedení eura. Smlouva požaduje, aby od 1. ledna 1999 se mohl k unii připojit kandidátský stát pouze při splnění předpokladu, že dodržuje konvergenční kritéria nezbytná pro stabilitu eura. Zavedení eura je nesmírně důležitý politický krok. Kromě

¹⁵ KOVÁŘ, P. „*Jak na EU?*“ *Aneb příručka o Evropské unii pro pedagogy na středních školách*. Praha: Protocol Service, 2006. s. 37.

¹⁶ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 55. ISBN 987- 86708-32-4.

¹⁷ KOVÁŘ, P. „*Jak na EU?*“ *Aneb příručka o Evropské unii pro pedagogy na středních školách*. Praha: Protocol Service, 2006. s. 38.

toho, že jde o nejzřetelnější znamení Evropské unie viditelně symbolizující příslušnost k jednotnému kontinentu, silné euro má být schopno konkurovat hlavním mezinárodním měnám.¹⁸

2.4.1 Amsterodamská smlouva¹⁹

Amsterodamská smlouva byla projednávána v době, kdy pro EU bylo absolutní prioritou dovršení Evropské měnové unie (EMU). Mnoho národních vlád se doma ocitlo pod velkým tlakem kvůli masivním škrtům v sociálních výdajích, s cílem splnit kritéria EMU. Za takové situace bylo nutné vyhnout se za každou cenu nové smlouvě, která by vyvolala veřejnou polemiku a ohrozila ratifikaci. Přes zisky v některých oblastech byly lobby obchodních společností zklamané neúspěchem smlouvy prosadit vytoužené změny v institucionální reformě a v pravomocích Komise týkajících se záležitostí zahraničního obchodu.²⁰

Amsterodamská smlouva byla podepsána ministry zahraničních věcí 2. října 1997 a po celkem bezproblémové ratifikaci ve všech členských státech podle příslušných národních procedur vstoupila v platnost 1. května 1999.

Amsterodamská smlouva je v první řadě pokusem o zpřehlednění. Přechýlovala Smlouvu o založení Evropského společenství a přeznačila Smlouvu o Evropské unii z písmenného značení na číselné. Jako taková přinesla následující změny:

- změněn systém obsazování Komise v neprospěch velkých států,
- počet poslanců v Evropském parlamentu nepřesáhne číslo 700,
- Evropská rada bude moci označit členský stát, jenž se neřídí základními zásadami EU a hrubě je porušuje. Takovému státu mohou být pozastavena některá práva, zejména právo hlasování v Radě EU,
- v rámci rozvoje Unie bude mít Rada právo na návrh Komise a po konzultaci s parlamentem rozhodovat o vybraných otázkách vízové povinnosti,
- v některých otázkách třetího pilíře (vnitro a justice) získá Rada oprávnění rozhodovat upravenou kvalifikovanou většinou na rozdíl od jednomyslnosti, tímto budou podstatnou měrou posíleny pravomoci institucí EU v boji proti finanční kriminalitě.

---

¹⁸ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 55-57. ISBN 987- 86708-32-4.

¹⁹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 62-63. ISBN 987- 86708-32-4.

²⁰ BALANYÁ, B. *Odvracená strana Evropské unie*. Košice : Paradigma, 2000. s. 85-86. ISBN 80-968603-2-1.

K hlavním cílům smlouvy patří snaha zaměřit aktivity Unie na problematiku zaměstnanosti a práva občanů. Dohoda členských států vedla k odstranění posledních zbývajících bariér volného pohybu čtyř svobod a posílení bezpečnosti uvnitř EU. Zřetelná je též snaha dát Evropě silnější hlas ve světových záležitostech a úsilí o zlepšení výkonnosti institucionální struktury EU s ohledem na budoucí rozšiřování.

2.4.2 Smlouva z Nice

Smlouva z Nice byla přijata v prosinci 2000 na závěr zasedání Evropské rady. Podepsána byla 26. ledna 2001. Touto smlouvou byla završena mezivládní konference, která začala v únoru 2000 s cílem nastavit fungování evropských institucí tak, aby byly připraveny na vstup nových členských států. Smlouva z Nice otevřela cestu k institucionální reformě, která se stala nutností vzhledem k nastávajícímu rozšíření EU o kandidátské země ze střední a východní Evropy. Hlavní změny, které Smlouva z Nice přináší, se týkají především těchto otázek:

- složení Evropské komise a omezení jejího rozsahu,
- rozšíření možností pro hlasování kvalifikovanou většinou,
- nové rozdělení vážení hlasů v Radě
- zajištění větší flexibility pro zpřesněná ujednání o spolupráci.

Kromě těchto čtyř hlavních tematických okruhů se jednání v Nice týkalo i dalších institucionálních otázek – zjednodušení smluv, definování pravomocí, začlenění Charty základních práv, a role národních parlamentů. V Deklaraci o budoucnosti Unie, která je ke Smlouvě připojena, se stanoví další kroky k prohloubení institucionálních reforem; tyto další kroky mají zajistit, aby Smlouva z Nice byla pouze jednou z fází pokračujícího procesu. Smlouvu z Nice ratifikovaly všechny státy na základě svých vlastních ústavních pravidel. Smlouva vstoupila v platnost k 1. únoru 2003.²¹

2.4.3 Smlouva o Ústavě pro Evropu

Tzv. Evropská ústavní smlouva představovala návrh nového základního dokumentu Evropské unie, který měl za cíl nahradit složitou strukturu smluv EU jediným právním předpisem. V návrhu byla také zpracována nová ustanovení a několik zásadních změn ve fungování Unie oproti předchozímu stavu. Smlouva byla slavnostně podepsána představiteli členských států 29. října 2004 v Římě. Od podpisu se rozeběhlo

---

²¹ *Smlouva z Nice* [online]. Brusel : Evropská unie. poslední revize 12.12.2009 [cit. 23.4.2010]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm>.

dvouleté období, během kterého měly členské státy ústavu ratifikovat. V některých zemích o návrhu rozhodovaly národní parlamenty, v jiných byla k rozhodování vypsána referenda, jinde k rozhodování o této smlouvě ani nedošlo. Proces ratifikace skončil poté, co ústavní smlouvu v referendech odmítla Francie a posléze Nizozemí. Po tomto odmítnutí následovalo rok a půl dlouhé vyčkávání, které přerušilo až německé předsednictví v roce 2007, které přišlo s návrhem Reformní smlouvy, která by převzala podstatnou část textu neratifikované Ústavní smlouvy a zapracovala ji do stávajících základních smluv EU.²²

2.4.4 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva (též Reformní smlouva) je mezinárodní smlouva, jejímž cílem je především reformovat instituce Evropské unie a její fungování. Byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu, ratifikována 3. listopadu 2009 a vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, odmítnuté referendy v Nizozemsku a Francii v roce 2005, má podle názoru příznivců prohlubování evropské integrace právě Lisabonská smlouva zajistit efektivní fungování Evropské unie do budoucna. Smlouva byla ratifikována všemi členskými státy EU a 1. prosince 2009 nabyla platnost, první den měsíce následujícího po tom, co Česká republika uložila svou ratifikaci v Římě, k čemuž došlo dne 13. listopadu 2009. Na rozdíl od Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která dosavadní smlouvy měla nahradit, má Lisabonská smlouva změnit stávající smlouvy, které v pozměněné podobě zůstávají dále v platnosti. Mnoho změn obsažených v neúspěšné Smlouvě o Ústavě pro Evropu však přejímá. Lisabonská smlouva je předmětem časté kritiky, zejména v souvislosti s tím, že pokračuje v nastoleném trendu dalšího prohlubování integrace, přičemž např. dále omezuje v některých oblastech možnost států vetovat rozhodnutí v Radě EU.²³

---

²² DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 79-80. ISBN 987- 86708-32-4.

²³ *Lisabonská smlouva* [online]. poslední revize 17. 4. 2010. [cit. 23.4.2010]. Dostupné z WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Lisabonsk%C3%A1_smlouva>.

3 Rozšiřování ES/EU

Přestože je dnes rozšiřování Evropské unie jedním z nejaktuálnějších celoevropských témat, je začleňování nových zemí fenoménem, který je s vývojem ES a později s EU neodmyslitelně spojen. Proces evropské integrace je opakovaně dotvářen rozšiřováním ES/EU a dalekosáhle formován všemi aspekty a okolnostmi, které každé rozšiřování provázejí. Z hlediska budoucích rozšíření je důležité sledovat nejenom všechny politické souvislosti, které předcházely kandidatuře jednotlivých zemí, ale také je zajímavý průběh jednání, negociací a vývoj celého přístupovacího procesu. Také je důležitý charakter a hloubka přizpůsobování se jednotlivých zemí ke vstupu do ES/EU a politické a ekonomické aspekty těchto přibližovacích procesů.²⁴

Představy o Evropské unii jsou v jejích sousedních zemích (včetně těch kandidátských) velmi zkreslené. V lidovém vnímání znamená Evropská unie především klub bohatých zemí. Tato vidina je také podnětem pro masovou emigraci za prací ze zemí Severní Afriky a z postsovětských států nesoucí pejorativní název „ekonomická imigrace“. Hospodářské elity sousedních států si uvědomují rozsah a atraktivitu skoro pětisetmilionového evropského trhu s vysokou cenovou hladinou, která exportérům slibuje vysoké zisky. Politické špičky v evropském sousedství jsou o poznání ostražitější – vědí, že Evropská unie neznamena jen bohatství, ale také důslednou demokratizaci a plnou otevřenost ekonomiky nejen směrem do Evropy, ale také vůči Evropě. A to ohrožuje jejich mocenské postavení.²⁵

3.1 Politika rozšiřování²⁶

Za půlstoletí své existence se Evropská unie stále více integrovala a zároveň přijímala velké množství nových členů. Většinou probíhaly oba procesy současně. Rostoucí počet členů je součástí vývoje evropské integrace od jejího počátku. Dnešní EU s 27 členskými státy a téměř 500 miliony obyvateli je bezpečnější, více prosperující, silnější a má větší vliv ve světě než původní Evropské hospodářské společenství se 6 členy a necelými 200 miliony obyvateli.

---

²⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 16. ISBN 80-210-3041-0.

²⁵ KOVAČOVSKÁ, L., NEKVAPIL, V. *Rozšiřování Evropské unie - pro a proti* [online]. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2007 [cit. 12. února 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>.

²⁶ KOVAČOVSKÁ, L., NEKVAPIL, V. *Rozšiřování Evropské unie - pro a proti* [online]. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2007 [cit. 12. února 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>.

Evropská unie je společenstvím hodnot jako mír, svoboda, demokracie, právní stát, tolerance a solidarita a je současně největší hospodářskou zónou na světě. Větší vnitřní trh a nové hospodářské příležitosti zvýšily prosperitu a konkurenceschopnost EU.

Vlády členských států, které se scházejí v rámci Evropské rady, se dohodly, že umožní vyhlídku na členství v EU i zemím v jihovýchodní Evropě – Chorvatsku, Bývalé jugoslávské republice Makedonii, Albánii, Bosně a Hercegovině, Černé Hoře, Srbsku, Kosovu podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244, Turecku. Plnohodnotnými členy se mohou stát až po splnění nezbytných požadavků. Pouze postupné a opatrně řízené rozšiřování může být přínosem pro všechny zúčastněné státy.

Požadavky pro přistoupení k EU byly v průběhu jejího vývoje vyjadřovány stále přesněji, aby byly jasné pro vlastní občany a sloužily jako vodítko pro země, které si přejí stát se členy. Článek 49 Smlouvy o Evropské unii stanoví, že každá evropská země, která respektuje zásady svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právní stát, může požádat o členství. Země se může stát členem pouze, když splňuje všechna kritéria pro přistoupení, jak byla poprvé definována na zasedání Evropské rady v Kodani v roce 1993 a opětovně potvrzena v roce 1995. Tato kritéria jsou:

- stabilní instituce zaručující demokracii, právní stát, lidská práva a respektování a ochranu menšin,
- fungující tržní hospodářství a také schopnost odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám působícím v Unii,
- schopnost převzít závazky vyplývající z členství, zejména pokud jde o dodržování cílů politické, hospodářské a měnové unie,
- přijetí celého souboru evropských právních předpisů a jejich účinné používání v příslušných správních a soudních strukturách.

Kromě toho musí být EU schopna nové členy integrovat: potřebuje zajistit, aby její orgány a rozhodovací procesy zůstaly i nadále účinné a odpovědné; při svém rozšiřování musí být v takovém postavení, aby byla schopna pokračovat s vypracováním a prováděním společných politik ve všech oblastech; a také musí být v takové pozici, aby mohla i nadále financovat své politiky udržitelným způsobem. Což mimo jiné znamená, že si ponechává právo rozhodnout, kdy bude připravená je přijmout. Některé evropské země ještě musí přeměnit svou evropskou perspektivu na členství v EU. Rychlost jakou každá země postupuje vpřed, závisí pouze na jejím vlastním pokroku směrem ke společným cílům EU.

3.2 Členské státy EU

Organizace založená v roce 1957, která je dnes známá jako Evropská unie, měla původně šest členů: Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko. V roce 1973 se staly členskými státy Dánsko, Irsko a Spojené Království. Řecko se připojilo v roce 1981 a Španělsko s Portugalskem následovaly v roce 1986. Dále se připojily Rakousko, Finsko a Švédsko a to v roce 1995. Členskými státy, během největšího rozšíření v historii EU v roce 2004, se staly Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. V lednu 2007 se připojily Bulharsko a Rumunsko, čímž zvýšily počet členů na 27.²⁷

3.3 Vývoj rozšiřování

Rozšíření, kterými doposud ES/EU prošla, můžeme rozdělit do několika stupňů či fází, které bývají také někdy označovány jako „vlny“. První rozšíření Evropských společenství o Velkou Británii, Irsko a Dánsko se uskutečnilo 1. ledna 1973, šestnáct let po podpisu Římských smluv a více než dvacet let po založení ESUO v roce 1951 jako základního kamene evropské integrace.²⁸

Po poměrně krátkém časovém období od prvního rozšíření byla Evropská společenství nucena čelit výzvě ze středomoří, kde se po pádu nedemokratických režimů objevila možnost na přistoupení Řecka, Španělska a Portugalska. Toto rozšíření bylo naprosto odlišné od toho prvního, protože politická a ekonomická situace byla nesrovnatelná. Jako první doplnilo společenství Řecko a to 1. ledna 1981.²⁹

Třetí rozšíření na sebe nenechalo dlouho čekat a s platností od 1. ledna 1986 se stálými členy staly Španělsko a Portugalsko, kteří tímto dovršily takzvané jižní rozšíření.³⁰

Dalším v pořadí už čtvrté rozšíření se odehrálo 1. ledna 1995. V rámci této „severní vlny“ se součástí EU mělo stát Švédsko, Finsko, Rakousko a Norsko. Vzhledem k tomu, že Norsko vstup do EU v referendu odmítlo, vstoupily do EU jen tři kandidátské země. O vstup do EU projevil na začátku devadesátých let zájem také

---

²⁷ *Porozumění procesu rozšíření*. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. s. 5. ISBN 978-92-79-06631-3.

²⁸ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 27. ISBN 80-210-3041-0.

²⁹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 61. ISBN 80-210-3041-0.

³⁰ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 85. ISBN 80-210-3041-0.

Švýcarsko, voliči ale v referendu snahu vlády odmítli a jednání mezi Švýcarskem a EU vůbec nezačala.³¹

Pátým (a zatím největším) rozšířením ze dne 1. května 2004 vstoupilo do EU deset zemí – Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Tento „velký třesk“ v EU znamenal zvýšení počtu členských států z 15 na 25. Počet obyvatel Unie se rozrostl o přibližně 73 milionů osob a bylo zavedeno devět nových úředních jazyků. Hranice Evropské unie se posunuly o téměř 1 000 kilometrů na východ, čímž se Evropa definitivně sjednotila po desetiletích rozdělení kontinentu během studené války.³²

Poslední rozšíření z roku 2007 nebylo ještě vstřebáno (svědčí o tom stále přetrvávající přechodná období) a již dochází k rozšíření dalšímu. Nebývalé tvrdé podmínky, za kterých přistupuje do EU Rumunsko a Bulharsko, vypovídají o neexistenci vize budoucnosti Evropské unie více než neexistence Evropské ústavní smlouvy. I bez ústavy může EU fungovat, ale pokud i nadále vede tři země jako země kandidující na členství, měly by mít všechny strany jasno v tom, co od sebe vzájemně mohou očekávat. Nechuť ke koncepční politice rozšíření (která však musí být provázána s reformou institucí a rozhodovacích procesů) Evropu nečiní věrohodnou a mnohé země (např. severní Afriky) vede k tomu, že raději posilují své bilaterální vztahy s jednou či více zeměmi, než aby braly vážně EU jako seriózního partnera.

Příklad Bulharska a Rumunska tuto bezradnost EU demonstruje velmi jasně. Jejich vstup je prezentován jako dokončení rozšíření z května 2004, tedy spíše jako setrvačnost než jako další vítané obohacení EU. Rumuni a Bulhaři jsou posledními, kteří se ještě – byť s „odřenýma ušima“ – protáhnou pod padající mříží „pevnosti Evropa“. Snad ještě Chorvatům se podaří protáhnout se mezi mřížemi, ale pak již se dlouho nikdo k pevnosti ani nepřiblíží.³³

3.4. Kritéria pro vstup do EU³⁴

Na začátku 90. let přibývalo mnoho zájemců o vstup do EU. Důvodem bylo obnovení demokratických systémů ve střední a východní Evropě. Šéfové vlád schválili zásadní dokument předložený Evropskou komisí, ve kterém bylo jasně stanoveno,

³¹ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 111. ISBN 80-210-3041-0.

³² *Zahraniční politika EU* [online]. poslední revize 4. 3. 2010 [cit. 16. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/news/external_relations/090501_cs.htm>.

³³ *Porozumění procesu rozšíření*. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. s. 5. ISBN 978-92-79-06631-3.

³⁴ ČERNOCH, P. *Cesta do EU*. Praha: Linde, 2003. s. 39-40. ISBN 80-86131-40-8.

že země střední a východní Evropy se mohou stát členy Evropské unie, splní-li k tomu potřebná kritéria. Tento průlom v otázce budoucího rozšíření Společenství přinesl summit v Edinburgu v prosinci 1992. Na následujícím summitu ve dnech 21. a 22. června 1993 pak byla přijata tzv. Kodaňská kritéria pro rozšiřování EU.

Politická kritéria, která zaručují stabilitu institucí:

- demokracie a zákonnost,
- lidská práva,
- respektování a ochrana menšin.

Hospodářská kritéria:

- existence fungujícího tržního hospodářství,
- schopnost vyrovnat se s konkurenčními tlaky a tržními silami uvnitř Unie,
- schopnost převzít povinnosti spojené s členstvím včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie (EMU).

Dále tyto kritéria byla doplněna na Madridském summitu ve dnech 15. a 16. prosince 1995 o tzv. Madridské kritérium, které vyžadovalo vytvoření správní kapacity pro převzetí „acquis communautaire“, což znamená schopnost převzít právní řád EU. Acquis je nadřazen národnímu právu členských zemí EU. Jedná se o zakládající smlouvy, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj evropské ekonomické integrace.³⁵

3.5 Hranice rozšíření EU³⁶

Ve většině členských států proběhly debaty o ratifikaci ústavní smlouvy, které ukázaly, že mnoho Evropanů má obavy z konečných hranic EU, a dokonce i o její identitu. Na tyto otázky neexistují jednoduché odpovědi, především proto, že každá země vidí své geopolitické a hospodářské zájmy jinak. Pobaltské státy a Polsko podporují členství Ukrajiny v EU. Možnost vstupu Turecka vyvolává otázky o statutu některých kavkazských zemí jako Gruzie a Arménie.

Ačkoliv Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko splňují podmínky členství, nejsou členy EU, protože veřejnost v těchto zemích je v současnosti proti přistoupení.

Politická situace v Bělorusku a strategická pozice Moldavska jsou stále problematické. Je jasné, že členství Ruska by v EU způsobilo nepřijatelnou politickou a geografickou nerovnováhu.

---

³⁵ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 66. ISBN 987- 86708-32-4.

³⁶ FONTAINE, P. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucemburk : 2007. s. 14-15. ISBN 92-79-02860-X.

Současná pravidla členství, která jsou vymezená smlouvou z Nice z roku 2003, navíc určují institucionální základ pro Unii s maximálním počtem 27 členů. Pokud počet členů překročí toto číslo, bude třeba nové mezivládní dohody o vztazích mezi členskými státy v rámci institucí EU.

Pokud počet členů Unie přesáhne 30, její chod v souladu se základními principy Smluv bude obtížnější. Bylo by nutné pečlivě přezkoumat postupy rozhodování, aby EU nebyla paralyzována a zůstala akceschopná.

Existuje rovněž citlivé otázky jako používání úředních jazyků. Po přistoupení Bulharska a Rumunska se počet úředních jazyků zvýšil na 23. Rozšíření EU nesmí u obyčejných lidí vzbudit dojem, že jejich národních nebo regionální identita je v rámci standardizované EU potlačována.

3.6 Proces rozšíření EU na západním Balkáně a v Turecku³⁷

V roce 2009 uplynulo 20 let od pádu Berlínské zdi a 5 let od rozšíření EU o země střední a východní Evropy. Perspektiva přistoupení k EU představuje i nadále značnou motivaci pro uskutečňování politických a hospodářských reforem a posiluje mír a stabilitu. Strategickým zájmem EU je v rámci dohodnutých zásad a podmínek zachovat tuto dynamiku.

V současnosti probíhá proces rozšiřování EU na pozadí hluboké všeobecné recese, jež poznamenává jak země EU, tak přistupující země. Proces přistupování k EU by neměly brzdit dvoustranné spory. Nalezení jejich řešení by mělo být záležitostí zúčastněných stran.

Od začátku roku 2010 budou moci občané Bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Černé Hory a Srbska cestovat bez víz, což jim přinese znatelné výhody. V prvním pololetí roku 2010 předloží Komise návrhy týkající se Albánie a Bosny a Hercegoviny, pokud tyto země splní určené podmínky

Bývalá jugoslávská republika Makedonie dosáhla významného pokroku a věnovala značnou pozornost klíčovým prioritám přístupového partnerství. Komise se domnívá, že země dostatečně splňuje politická kritéria stanovená na zasedání Evropské rady v Kodani v roce 1993 a podmínky stabilizačního a asociačního procesu, a proto se rozhodla doporučit, aby s ní byla zahájena přístupová jednání.

---

³⁷ KOVAČOVSKÁ, L., NEKVAPIL, V. *Rozšiřování Evropské unie - pro a proti* [online]. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2007 [cit. 12. února 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>.

Chorvatsko dosáhlo značného pokroku při plnění kritérií stanovených v přístupových jednáních a poté, co došlo k politické dohodě mezi Slovinskem a Chorvatskem ohledně otázky hranic, se nyní vyjednávání opět formálně rozběhla. Chorvatsko bude muset pokračovat ve svém reformním úsilí, zejména v oblasti soudnictví a veřejné správy, boje proti korupci a organizované trestné činnosti a podpory práv menšin. Pokud Chorvatsko včas splní všechna zbývající kritéria, mohla by být přístupová jednání ukončena v příštím roce.

Černá Hora podala přihlášku k členství v EU v prosinci 2008, k níž v současné době Komise na žádost Rady připravuje stanovisko. Při parlamentních volbách byly splněny téměř všechny mezinárodní standardy. Důležitým úkolem zůstává posilování správních kapacit a konsolidace právního státu.

V dubnu 2009 podala přihlášku k členství v EU Albánie. Komise je připravena připravit k ní své stanovisko, jakmile ji k tomu vyzve Rada. Při parlamentních volbách byla splněna většina mezinárodních standardů. Důležitým úkolem zůstává posílení právního státu a zajištění řádného fungování státních orgánů.

Bosna a Hercegovina musí naléhavě urychlit provádění klíčových reforem. Pro zajištění evropské budoucnosti země je nutné, aby její vedení sdílelo společnou vizi jejího všeobecného směřování, politickou vůli splnit požadavky evropské integrace a splnit podmínky stanovené pro uzavření Úřadu vysokého zástupce.

Srbsko dosahuje trvalých výsledků při uplatňování ustanovení prozatímní dohody s EU a uskutečňuje klíčové reformy, čímž prokázalo své odhodlání přiblížit se EU. Jelikož země trvale spolupracuje s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii, Komise se domnívá, že by dohodu nyní měla začít provádět EU. Srbsko ještě musí projevit konstruktivnější přístup k otázkám spojeným s Kosovem.

V Kosovu se daří udržovat stabilitu, je však stále křehká. Mise evropské bezpečnostní a obranné politiky v oblasti právního státu (EULEX) působí na celém území Kosova a je plně funkční. Kosovo čeká řada důležitých úkolů, jež zahrnují zajištění právního státu, boj proti korupci a organizované trestné činnosti, posilování správních kapacit a ochranu srbské menšiny a ostatních menšin.

Komise připravila samostatný dokument navrhuující kroky, jak přiblížit kosovské občany k EU, mimo jiné i pomocí dialogu o vízech s perspektivou případného uvolnění vízového režimu, až budou uskutečněny nezbytné reformy a splněny příslušné podmínky.

Komise rovněž navrhuje rozšířit preferenční obchodní režim („autonomní obchodní opatření“), jež nyní Kosovo využívá, a chystá se navrhnout směrnice pro vyjednávání o obchodní dohodě, jakmile Kosovo splní příslušné požadavky.

3.6.1 Vstup Turecka do EU³⁸

69,2 mil. obyvatel, 775 000 km². Podle rozlohy a počtu obyvatel se jedná o největší kandidátskou zemi. Turecko už po tisíciletí výrazně ovlivňuje evropské dějiny a hraje, v neposlední řadě jako důležitý člen NATO, stále významnější roli v evropské a mezinárodní politice. Téměř 98 procent turecké populace tvoří muslimové, na jihovýchodě země žije početná kurdská menšina.

O možném vstupu Turecka do EU se vedou debaty již po desetiletí. Turecko podalo oficiální přihlášku v roce 1987, ale oficiální status dostalo až po summitu v Helsinkách v roce 1999. EU dodržela předem plánovaný termín a 3. října 2005 zahájila s Tureckem rozhovory o vstupu do EU. Očekává se, že přístupové rozhovory budou trvat nejméně 10 let.

Zastánci přijetí Turecka poukazují na to, že by to znamenalo stabilizaci jeho institucí a právního řádu a posílilo by to význam ekonomiky EU ve světě. Pokud by Turecko splnilo všechny podmínky pro přijetí, není podle nich možné jeho vstup dále oddalovat. Vstup do Evropské unie by byl také jakousi odměnou za jeho dlouhodobé členství v NATO a pokrok v oblasti ochrany lidských práv.

Odpůrci Turecka v EU naopak poukazují na to, že jeho převážná část leží mimo Evropu a dále argumentují tím, že má velmi špatné vztahy se sousedním Kyprem a Arménií. Mnozí z nich také pochybují o pokroku v oblasti dodržování lidských práv a upozorňují zejména na etnické spory s tureckými Kurdy. Kritici přijetí Turecka do EU se dále obávají změny mocenské rovnováhy v Evropě.

Státem, který by se bezesporu měl vyjádřit na vstup Turecka do EU je Německo, kde v současné době žije 2,7 milionů Turků. Německá kancléřka Angela Merkelová po čtyřech letech v rámci ožehavé mise navštívila Turecko. Při této návštěvě Turkům však uštědřila tvrdou ránu, když se vyjádřila, že Německo nepodpoří jejich plné členství v EU. „Vstup do Unie není na pořadu dne,“ řekla Merkelová. Dále zmínila, že Unii a členským zemím se nelíbí pomalost reformem nebo že Turecko brání kyperským lodím a letadlům ke vstupu do země. Přitom Kypr je členská země EU, jenže Turecko se hádá s Řeckem o rozdělení ostrova. Německo, spolu s Francií, je hlavním odpůrcem vstupu

---

³⁸ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 66. ISBN 987- 86708-32-4.

Turecka s bezmála 70 mil. obyvatel muslimského vyznání do EU. Turečtí politici je osočují z porušování principu rovného zacházení s kandidáty na členství. Merkelová však dále vybízí Turecko k reformám, protože jsou v zájmu jeho samého i Unie.³⁹

3.6.2 Další eventuální kandidátské země⁴⁰

Existují dvě velmi rozdílné skupiny aspirantů na přistoupení k EU, a sice ve východní a západní a severozápadní Evropě. Pokud bude zaznamenán odpovídající politický a hospodářský vývoj, měly by se v dlouhodobém časovém horizontu stát aspiranty členství v EU také Moldavsko, Ukrajina a Bělorusko. Podle okolností by se tyto země mohly stát kandidáty přístupu za deset až patnáct let. Argumenty proti jejich členství mnohdy nejsou moc logické. To, že se tyto státy ve své politice a hospodářství liší od EU, přestane platit, až splní přístupová kritéria. Dalším argumentem bývá, že tyto země nejsou „evropské“. Ani to není pravda, neboť mají společnou historii a kulturu s dalšími členskými státy Evropské unie.

Tyto tři státy se ovšem musí rozhodnout, zda-li se budou více orientovat na EU nebo na Rusko. Již dnes dochází v těchto státech k mnoha politickým sporům ohledně východo-západní otázky a je velmi pravděpodobné, že se za několik let jasně a zřetelně přihlásí k EU. Kdy pak skutečně dojde k přistoupení, závisí na splnění přístupových kritérií, politické vůli vlád zemí EU a obyvatelstva příslušných zemí. Je také možné, že se Moldavsko, Ukrajina a Bělorusko chápou jako most mezi Ruskem a EU a připoutají se k EU úzkými asociačními dohodami.

Také se nesmí zapomínat na Švýcarsko, Norsko a Island, kteří pravidelně diskutují o přistoupení k EU. Tyto státy by neměly mít problém se splněním politických a hospodářských kritérií. Ale i při vstupu těchto zemí, bez ohledu na to, jak hodně by EU hospodářsky obohatili, je třeba uvažovat o schopnosti EU přijímat další členy.

3.7 Rizika ukvapené integrace⁴¹

I v Evropské unii budou jednotlivé členské země prosazovat své národní zájmy. Krajní možností prosazování národních zájmů je osamostatnění. Snaha o osamostatnění se nemusí vždy setkat s pochopením u zbytku Evropské unie. V případě, že EU neuzná

³⁹ KOUBOVÁ, K. *Merkelová: Turci, učte se německy, ale Unii teď vzdejte*. Praha: MF Dnes, 30. března 2010. s. 7.

⁴⁰ ERFRIED, A., LARISCHOVÁ, K., ROUČEK, L. *Evropské odpovědi na globální výzvy 21. století*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2009. s. 72. ISBN 978-80-254-4073-5.

⁴¹ MACH, P. *Úskalí evropské integrace*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003. s. 90. ISBN 80-86547-16-7.

nárok členské země na osamostatnění, může hájit své zájmy pomocí řady mechanismů používaných při vymáhání mezinárodních závazků a požadavků.

Až se jakýkoliv stát bude rozhodovat, zda schválit či neschválit vstup do EU, měl by mít na paměti jak význam národní suverenity pro možnost prosazování individuálních zájmů občanů dané země, tak možné konsekvence procesu rozpadu EU nebo jejího opuštění.

Představitelé EU prezentují proces prohlubování integrace a rozšiřování jako nezbytnou podmínku a záruky míry a svornosti mezi evropskými národy. Ignorují přitom základní principy prosazování národních zájmů, jakoby vstupem do EU národní zájmy definitivně mizely. Prosazování zájmů však zůstane základní lidskou charakteristikou i v EU a není vyloučené, že i uvnitř EU se bude většinový zájem jednoho národa lišit od většinového zájmu jiného národa. Pokud národ, který ztratil suverenitu, nedokáže dosahovat vlastních zájmů v rámci nadnárodních struktur, projeví se nespokojenost snahou po osamostatnění. Toho by si měla být EU vědoma a být v procesu prohlubování integrace a rozšiřování opatrná.

4 Nepřehledná legislativa a institucionální reformy

V posledních dvou desetiletích komplexita, nejednoznačnost, nepřehlednost a samozřejmě do určité míry i rozporuplnost právního řádu velmi nabyly na intenzitě, a to jak ve starých členských zemích, tak v ještě o něco větší míře v členských zemích nových. Ty vedle nutnosti přijmout v nebyvale krátkém období celou masu komunitárního práva, současně musely do základu změnit svůj právní systém v souvislosti s probíhající zcela zásadní společenskou transformací. Ona komplexita práva způsobuje, že známé pravidlo „iura novit curia“, tedy „soud zná právo“, je dnes jen obtížně realizovatelným ideálem. Tato komplexita má řadu příčin, přičemž normotvorná činnost Evropské unie a působení jejího práva jako takového, jsou pouze jedním z faktorů, které tento dominantní jev dnešního právního prostředí v Evropě ovlivňují. Nicméně jde o faktor rozhodně nikoliv zanedbatelný, vždyť právní systém Společenství, tak jak byl dotvořen a konstitucionalizován Soudním dvorem, vychází ze suverénního pramene a uplatňuje se v členských zemích vedle práva vnitrostátního, s nímž vstupuje, jak již bylo řečeno, do složitých interakcí. Každý soudce si tedy musí zvykat na to, že právní řád, s nímž musí pracovat, již dávno není oním přehledným hierarchickým systémem, na jehož vrcholu stojí národní ústava, ale naopak něčím, co se nazývá polycentrismem v právu.⁴²

4.1 Demokratický deficit EU⁴³

Nepřehlednost vztahů na evropské mocenské scéně také vede k námitkám, že Unie není demokratická, že její politiky nevycházejí z vůle občanů. Hovoří se o tzv. demokratickém deficitu EU. Ten je dán zejména určitým stupněm absence demokratické kontroly, jež se u různých institucí EU liší. Navíc je spojován s neschopností členských států prosadit své zájmy a priority v EU na jedné straně a s nutností akceptovat rozhodnutí komunitárních orgánů na straně druhé.

Důvodem pro odcizení občanů od EU jsou zejména trvající rozpory mezi institucemi EU a jejími členskými státy. Ty často na jedné straně zdůvodňují nutnost nepopulárních reforem na příkaz institucí EU a na druhé straně si přivlastňují úspěchy dosažené díky společné akci na unijní úrovni. Nečitelnost mocenských vztahů v EU

---

⁴² CAMRDA, J. *Kvalita komunitární a vnitrostátní legislativy z pohledu českého správního soudnictví* [online]. Brusel : Evropská unie, 2009 [cit. 23. 11. 2009]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/seminars/cz_camrda_cs.pdf>.

⁴³ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 240-241. ISBN 987- 86708-32-4.

přítom často znemožňuje stanovení přímé odpovědnosti za výsledky i selhání institucí EU i členskými státy.

Dalším důvodem pro odcizení občanů od EU, který zároveň omezuje flexibilitu a akceschopnost EU a jejich podnikatelů i obyvatel, je nepřehledná a složitá legislativa. To se jak sekundárního práva (právní akty vydané ES/EU v rámci jejich pravomocí), tak práva primárního (zakládající smlouvy). U sekundární legislativy se kritizuje zejména její složitost, nadbytečnost, komplikovaný proces přijímání a celková přeregulovanost právního prostředí v EU. Malá přehlednost unijní legislativy často brání podnikatelům a firmám uspět v globální a regionální konkurenci. EU proto usiluje o zjednodušení a zefektivnění svého právního rámce. U primární legislativy se kritizuje především jejich délka a nepřehlednost. Ačkoliv tyto dokumenty udávají základní pravidla, kterými se řídí celý integrační proces, pro občany EU jsou jen těžko srozumitelné. Přestože jak Amsterodamská dohoda, tak i dohoda z Nice byly pro přehlednost vydány v tzv. konsolidovaném (zjednodušeném a přehledném) znění, zdaleka to neznamena, že přehledné jsou.

4.2 Evropa na scestí⁴⁴

Na prahu 21. století se EU neustále odvolává na demokracii, i když podle některých expertů ji neustále popírá. Vychází hlavně z jednání Evropské rady z Nice v prosinci roku 2000. Zde se vrcholní představitelé dohodli na zrušení možnosti národního veta a dále podstatně zvětšit rozsah hlasování kvalifikovanou většinou. Představitelé Rady toto rozhodnutí vydávají jako krok směrem k vyšší míře demokracie v EU, ale realita je jiná. Je to vidět na příkladu Německa.

Německo, přestože má v Radě EU stejný počet hlasů jako Francie, Británie a Itálie, stalo se jedinou zemí, jež může po domluvě se dvěma jinými velkými zeměmi získat blokační většinu. To umožňuje systém dvojí většiny, založený na počtu obyvatel. Jestliže by se Británie, Francie a Itálie spojily, blokační většinu nezískají. Dvojí většina totiž znamená, že se zákony EU nebudou přijímat pouze kvalifikovanou většinou, ale navíc bude potřeba, aby státy, které budou chtít zákon schválit, zastupovali min. 62% obyvatelstva EU. Vrcholní představitelé si tedy musí dát pozor, aby nevědomě neodstartovali éru „německé Evropy“.

---

⁴⁴ BEDNÁŘ, M. *Evropanská tyranie*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003. s. 181-182. ISBN 80-86547-24-8.

4.3 Evropská ústava

Smlouva o Ústavě pro Evropu (tzv. Evropská ústavní smlouva) měla změnit Evropskou unii na organizaci s jedinou právní subjektivitou a zajistit efektivní fungování této organizace bez ohledu na to, o kolik členů se v budoucnu rozšíří. Upřesnit pravomoci jednotlivých evropských institucí, zjednodušit soubor právních nástrojů a zvýšit míru demokracie v Evropské unii.

Ústava konsolidovala regionální politiku, která je založená na solidaritě a blízká občanům a také podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi jednotlivými členskými zeměmi. Evropská ústava měla za úkol nahradit všechny hlavní evropské smlouvy jediným textem. Ústavy jednotlivých evropských zemí však nenahrazuje a existuje vedle nich s vlastní autonomií. Vymezuje oblasti působnosti Evropské unie, stanovuje pravidla pro své orgány (Evropský parlament, Rada ministrů, Evropská komise, Soudní dvůr Evropské unie) a platí pro celé území EU.⁴⁵

Ústava v zájmu srozumitelnosti a jasnosti měla nahradit všechny stávající Smlouvy jediným textem. Skládá se ze čtyř částí:

- Základní ustanovení ústavy – první část obsahuje ustanovení vymezující Unii, její cíle, pravomoci, rozhodovací postupy a orgány.
- Charta základních práv – jako druhá část byla do ústavy začleněna Charta základních práv, slavnostně vyhlášená na zasedání Evropské rady v Nice v prosinci 2000.
- Politiky Unie – Třetí část ústavy se věnuje politikám a činnostem Unie a přejímá mnohá ustanovení stávajících Smluv.
- Závěrečná ustanovení – tato část obsahuje závěrečná ustanovení, včetně postupů pro přijetí a revizi této ústavy.⁴⁶

Po dokončení redakčních úprav textu byla Smlouva o Ústavě pro Evropu slavnostně podepsána představiteli členských států 29. října 2004 v Římě. Od podpisu se rozběhlo dvouleté období, během kterého měly členské státy ústavu ratifikovat. V některých zemích o návrhu rozhodovaly národní parlamenty, v jiných byla k rozhodování vypsána referenda, jinde k rozhodování o této smlouvě vůbec nedošlo. Proces ratifikace skončil poté, co ústavní smlouvu v referendech odmítla Francie a posléze i Nizozemí. Po tomto odmítnutí následovalo rok a půl dlouhé vyčkávání, které přerušilo až německé předsednictví v roce 2007, které přišlo s návrhem Reformní

⁴⁵ *Evropská ústava* [online]. [cit. 10 .2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/evropska-ustavni-smlouva/>>.

⁴⁶ *Ústava pro Evropu*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2004. s. 7. ISBN 92-894-7931-0.

smlouvy, která by převzala podstatnou část textu neratifikované Ústavní smlouvy a zapracovala ji do stávajících základních smluv EU.⁴⁷

4.3.1 Kritika ústavy⁴⁸

Návrh Ústavní smlouvy se setkal s řadou kritických ohlasů. Vytýkají např. tyto body:

- Délka a složitost – smlouva má přibližně 50 000 slov na cca 320 stranách. Dále je text smlouvy psán právním a úředním jazykem, kterému velká část osob nedokáže porozumět. Podle kritiků lze tak jen velmi těžko po občanech požadovat rozumné kladů a záporů ústavy a kvalifikované rozhodnutí o jejím nepřijetí.
- Demokratický deficit – podle kritiků je příliš velká moc věnována Evropské komisi a Radě Evropské unie, které ovšem nejsou přímo voleny. Evropský parlament, jako jediná instituce přímo volená občany EU, má naopak v mnoha ohledech nízké pravomoci, např. nemůže navrhovat právní předpisy.
- Přeměna na evropský superstát – Ústavní smlouva se věnuje některým prvkům, které jsou tradičně spojovány především se suverénními státy. I slovo ústava naznačuje, že Evropská unie se blíží vytvoření „Evropského státu“ což je pro některé lidi obtížně akceptovatelné.
- Zrušení principu jednomyslnosti – oproti současné praxi, kdy se v základních otázkách rozhoduje v Radě Evropské Unie jednomyslně, ústava zavádí ve 26 oblastech rozhodování kvalifikovanou většinou. To podle některých kritiků ohrožuje suverenitu jednotlivých zemí.
- Přednost před právem jednotlivých zemí – podle Ústavní smlouvy mají evropské předpisy přednost před zákony jednotlivých zemí, což podle kritiků představuje nepřijatelné omezení suverenity členských států.

Obecná kritika evropské Ústavní smlouvy směřuje k tomu, že dle jejích odpůrců před jejím vznikem nebyly jasné zodpovězeny otázky, zda EU vůbec nějakou ústavu potřebuje, jaké jsou na ni kladeny požadavky a co má řešit. Podle nich také nebyl splněn úkol, daný prohlášením z Laekenu, které požaduje více demokracie a Evropu bližší občanům.

---

⁴⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 80. ISBN 987- 86708-32-4.

⁴⁸ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 83. ISBN 987- 86708-32-4.

4.4 Lisabonská smlouva⁴⁹

Lisabonská smlouva je dokument upravující fungování Evropské unie s cílem reformovat rozhodovací mechanismy a modernizovat instituce tak, aby se EU stala více akceschopná, demokratičtější a transparentnější. Lisabonská smlouva v tomto ohledu nahrazuje odmítnutou Evropskou ústavu. Lisabonská smlouva (též Reformní smlouva) je mezinárodní smlouva, jejímž cílem je především reformovat instituce Evropské unie a její fungování. Byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu, ratifikována 3. listopadu 2009 a vstoupila v platnost 1. prosince 2009.

Lisabonská smlouva modernizuje institucionální uspořádání EU a tím urychluje rozhodovací procesy.:

- Nejvyšší orgán EU → Evropská rada, získala stálého Předsedu, který připravuje agendu instituce a o jejich závěrech informuje Evropský parlament.
- Počet komisařů Evropské komise se snížil z 27 na 18. Rovnost států při obsazení postů zajistí rotační systém.
- Upevnilo se postavení Vysokého představitele EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku, čímž se více přiblížila k Evropě hovořící na mezinárodní úrovni jedním hlasem.
- Počet poslanců Evropského parlamentu se omezil na 751. Česká republika, stejně jako podobně lidnatá Belgie a Řecko, bude mít 22 poslanců.
- V radě EU došlo k zjednodušení rozhodovacích postupů a k úpravě hlasování. Po přechodném období se pravidlem stává hlasování kvalifikovanou většinou. Jednomyslnost se bude vyžadovat jen ve velmi citlivých oblastech, mj. u problematiky daní, sociálního zabezpečení, práv občanů a zahraniční bezpečností politiky. Po odmítnutí v referendech v Nizozemsku a Francii v roce 2005, má podle názoru příznivců prohlubování evropské integrace právě Lisabonská smlouva zajistit efektivní fungování Evropské unie do budoucna. Smlouva byla ratifikována všemi členskými státy EU a 1. prosince 2009 nabyla platnost - první den měsíce následujícího po tom, co Česká republika uložila svou ratifikaci v Římě, k čemuž došlo dne 13. listopadu 2009.

Na rozdíl od Smlouvy o Ústavě pro Evropu – která dosavadní smlouvy měla nahradit – má Lisabonská smlouva změnit stávající smlouvy, které v pozměněné

---

⁴⁹ *Summit v Lisabonu projednává Reformní smlouvu EU* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2007. [cit. 2.1.2010] Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20071012STO11628+0+DOC+XML+V0//CS>>.

podobě zůstávají dále v platnosti. Mnoho změn obsažených v neúspěšné Smlouvě o Ústavě pro Evropu však přejímá.

Zásady Lisabonské smlouvy EU byly vypracovány v bilaterálních jednáních během německého předsednictví Evropské unie v první polovině 2007, definitivně dohodnuty a schváleny na zasedání Evropské rady v Bruselu 21. až 22. června 2007, prodlouženého do ranních hodin soboty 23. června. Evropská rada dále udělila mandát Mezivládní konferenci k vypracování Lisabonské smlouvy, která měla být ratifikována do poloviny roku 2009.

Komplikované bylo referendum v Irsku, kde Irové v prvním referendu, které se konalo 12. června 2008, Lisabonskou smlouvu odmítli. Irsko následně získalo od Evropské unie záruky a vypsal referendum druhé, a to 2. října 2009. V tomto druhém referendu již Irové více než 2/3 hlasů Lisabonskou smlouvu schválili.

Lisabonská smlouva je předmětem časté kritiky, zejména v souvislosti s tím, že pokračuje v nastoleném trendu dalšího prohlubování integrace, přičemž např. dále omezuje v některých oblastech možnost států vetovat rozhodnutí v Radě EU.

Lisabonská smlouva obsahuje dva články pozměňující:

- Smlouvu o Evropské unii (Smlouvu o EU, Maastrichtskou smlouvu)
- Smlouvu o založení Evropského společenství (Smlouvu o ES, Římskou smlouvu), ta má být nově nazvána Smlouvou o fungování Evropské unie.

Dále stanovuje, že na těchto dvou smlouvách je Evropská unie (EU) založena, že nahrazuje Evropské společenství (ES) a je jeho nástupkyní. Text mandátu také uvádí, že „všechna ustanovení Mezivládní konference z roku 2004 budou začleněna do těchto dvou smluv“, tedy to že Ústava EU, kterou tato Konference schválila, je jejich obsahem.

Listina základních práv Evropské unie sice nemá být – na rozdíl od Ústavy EU – částí Lisabonské smlouvy, má však na základě nového znění čl. 6 Smlouvy o Evropské unii získat „stejnou právní sílu jako Smlouvy“, tzn. právní závaznost, s výjimkou Velké Británie a Polska.

Jako kompromis – Velká Británie zprvu zcela odmítala Evropského ministra zahraničí navrženého Ústavou EU – má být tato funkce pojmenována „Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku“. Na žádost Velké Británie má smlouva v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech některým členům umožnit pokračovat v další práci na určitém aktu, zatímco jiným umožní se jí neúčastnit.

Označení „zákon“ EU a „rámcový zákon“ EU mají být vypuštěna, zůstat mají dosavadní označení „nařízení“, „směrnice“ a „rozhodnutí“. Na rozdíl od Ústavy EU

neobsahuje Lisabonská smlouva žádnou zmínku o symbolech, jako vlajka nebo hymna. Vynechán byl rovněž pojem „Ústava“.

Ratifikace mezinárodních smluv Evropské unie končí uložením příslušně podepsaných listin u italské vlády. Až v tento moment je smlouva danou zemí ratifikována.

4.4.1 Ratifikace LS v České republice⁵⁰

Proces ratifikace LS v ČR odstartoval, když senát schválil 24. 4. 2008 přezkoumání Lisabonské smlouvy Ústavním soudem České republiky. Zakončil ho podpis prezidenta Václava Klause. Průběh však takto jednoduchý nebyl a vypadal takto:

- 26. listopadu 2008 konstatoval Ústavní soud České republiky, že žalované části smlouvy nejsou v rozporu s ústavním pořádkem země.
- 18. února 2009 Lisabonskou smlouvu schválila Poslanecká sněmovna ČR.
- 6. května 2009 smlouvu schválil Senát.
- 29. září 2009 skupina senátorů převážně z ODS předložila Ústavnímu soudu další návrh na přezkoumání slučitelnosti Lisabonské smlouvy s českou ústavou.
- Prezident Václav Klaus pro podpis ratifikace vyžadoval výjimkou (formou dodatku) z Listiny základních práv EU, která podle něj zaručí neprolomení Benešových dekretů. Bernd Posselt tuto aktivitu přivítal: „Klaus naší věci pomohl, protože se o nás, sudetských Němcích, a o rasistických Benešových dekretěch diskutuje v celé Evropě tak jako nikdy předtím.“ Požadavku Evropská unie vyhověla tím, že přislíbila České republice stejnou výjimku, jaká platí i pro Spojené království a pro Polsko; Václav Klaus vyjádřil s tímto řešením uspokojení.
- Ústavní soud České republiky zahájil jednání dne 27. října 2009, v odročeném jednání 3. listopadu 2009 ihned po 9. hodině konstatoval, že žalované části smlouvy nejsou v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, všechny další návrhy odmítl a v odůvodnění naznačil, že prezident musí smlouvu neodkladně podepsat.
- 3. listopadu 2009 v 15 hodin prezident Václav Klaus Lisabonskou smlouvu svým podpisem ratifikoval. Zároveň vyjádřil ostrý nesouhlas s formou, kvalitou i obsahem rozhodnutí ústavního soudu a prohlásil, že vstoupením smlouvy

---

⁵⁰ *Proces ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. Brusel: Evropská unie. [cit. 12. 11. 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/070723_1_cs.htm>.

v platnost „navzdory politickému názoru Ústavního soudu, Česká republika přestane být suverénním státem“.

Kritici smlouvy namítají, že smlouva představuje pouze kosmetickou úpravu neschválené Ústavy EU. Za pravdu jim dává vyjádření jednoho z hlavních aktérů vzniku smlouvy Valéryho Giscarda d'Estaing, který tuto skutečnost otevřeně přiznává. Kritici tvrdí, že schválení smlouvy by vedlo k výraznému omezení suverenity jednotlivých členů EU v podobě přesunu kompetencí národních parlamentů na orgány EU.

Podle Lisabonské smlouvy bude při hlasování v Radě platit tzv. systém dvojí většiny. Pro přijetí rozhodnutí se tak musí vyslovit 55 % členských států, kteří tvoří současně 65 % obyvatel EU. Podle kritiků tak budou moci čtyři velké země (Německo, Francie, Itálie a Velká Británie) zablokovat rozhodnutí Rady. Naopak jim bude stačit podpora jedenácti libovolně malých států, aby bylo přijato rozhodnutí.

V dějinách západní Evropy je bezprecedentní i fakt, že Lisabonská smlouva definuje několik mechanismů, které dávají EU možnost získávat nové pravomoci a rušit právo veta v dalších oblastech bez další ratifikace. Příkladem je zjednodušený postup pro přijímání změn primárního práva podle čl. 48 Smlouvy o Evropské unii, tzv. obecná přechodová klauzule (*passerelle*), svým sedmým odstavcem umožňuje Evropské radě, aby dále zvětšovala počet oblastí, kde se v Radě rozhoduje kvalifikovanou většinou. Tomuto rozšíření však může zabránit parlament kteréhokoliv členského státu, pokud do šesti měsíců od obdržení plánované modifikace vysloví svůj nesouhlas (viz třetí pododstavec odstavce 7 článku 48 Smlouvy o Evropské unii).

LS dále rozšiřuje tzv. „doložku flexibility“ (dnes čl. 308 SES), která umožňuje Radě přijmout jednomyslně vhodná opatření k dosažení cílů Společenství i v případě, že Smlouva k tomu nedává Unii nezbytnou pravomoc. Podle Smlouvy z Nice tato možnost platí pouze pro dosažení cíle v rámci společného trhu, nově má platit i pro ostatní cíle Unie.⁵¹

---

⁵¹ *Reformní smlouva EU – krok správným směrem?* [online]. poslední revize 8. 10. 2007 [cit. 8. 10. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/reformni-smlouva-eu--krok-spravnym-smerem>>.

5 Udržitelnost sociálně-ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace

Ačkoliv dnes v Evropské unii neexistuje jednotný model sociálního zabezpečení, jednotlivé členské státy mají podobný přístup k problematice sociálních jistot svých občanů, který se stále více projevuje i na úrovni evropské integrace. Pro mnohé státy a jejich občany se Evropská unie stává garantem vysokých sociálních standardů a jistot. Právě proto se často hovoří o specifickém sociálně-ekonomickém modelu Evropské unie, ačkoliv jde spíše o společné hodnoty států Evropské unie, které v praxi jednotlivé členské země provádějí samy. Míra státních zásahů a sociální ochrany je v EU vyšší než jinde ve světě.⁵²

5.1 Evropský sociálně-ekonomický model⁵³

Charakteristickým znakem pro tento model je vyšší míra státních zásahů do ekonomiky (vyšší daně, odvody na sociální a zdravotní pojištění, legislativní regulaci trhu práce). Míra těchto zásahů je na celoevropské úrovni ospravedlňována vysokou mírou sociální ochrany občanů, ke které se členské státy EU hlásí. Vedle sociální ochrany se evropský sociálně ekonomický model vyznačuje také vysokou mírou ochrany životního prostředí, jež se rovněž v praxi realizuje právní regulací a vyšší mírou zdanění. Vysoká role státu v evropských ekonomikách se projevuje také vyšším podílem státního vzdělávání a investicemi do vědy a výzkumu, které v Evropě tradičně převážně plynou ze státních prostředků.

Ačkoliv evropský sociálně-ekonomický model přináší vysokou mírou sociální ochrany a ochrany životního prostředí, má evropský stát blahobytu také své negativní stránky. Některé z nich spočívají zejména v nižší hospodářské dynamice a vyšší míře nezaměstnanosti v Evropě. Tyto neduhy jsou často připisovány strnulému sociálnímu systému, vysokým sociálním dávkám a systémům minimální mzdy, které nemotivují k aktivnímu hledání práce a zatěžují soukromé firmy. Dalším výrazným negativem jsou vysoké náklady pro státní rozpočty, které v Evropě vedou k veřejnému zadlužení a následným potížím s udržení vysoké úrovně sociálních jistot.

---

⁵² DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 246. ISBN 987- 86708-32-4.

⁵³ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 247. ISBN 987- 86708-32-4.

5.2 Ekonomika rozšiřující se EU a její konkurenceschopnost

Ekonomika Evropské unie, přes veškerý pokrok v reálné a nominální konvergenci, zůstává i na konci 90. let 20. století značně heterogenní, zejména při podrobnějším analytickém pohledu. Tento faktor přispívá k obtížím, které se v rámci globálních procesů současného světa v EU projevují. Politické i hospodářské elity v Evropě si toho byly vcelku brzy vědomy. Jasným důvodem bylo politické úsilí o završení a vytvoření skutečného společného trhu. Reflexe procesů globalizace v Evropě se nemůže vyhnout interakci tří elementů:

- ekonomického růstu,
- konkurenceschopnosti,
- zaměstnanosti.

Členské státy EU si byly a jsou vědomy, že zvýšení úrovně zaměstnanosti (které je považováno za mimořádnou a naprosto prioritní součást evropského sociálního modelu) je možné jen tehdy, když podniky dosáhnou v rozhodující míře globální konkurenceschopnosti na otevřených a konkurenčních trzích v Evropě i mimo ni.⁵⁴

Ekonomická báze Evropské unie disponuje podle názoru Evropské komise a jejích expertů celou řadou potencionálních výhod, které je ale třeba umět podnikatelsky a hospodářsko-politicky aktivizovat. Například potenciál kvalifikovaných pracovních sil, sociální konsenzus, vědecké a technické know-how, vnitřní trh, který úspěšně překonává různé problémy a bariéry, dané především historicky vzniklými ekonomickými komplexy a politickými útvary, má k dispozici rozsáhlou a kvalitní infrastrukturu, atd.

Společenství však bude muset překonat také nevýhody, které přispěly k tomu, že se jeho konkurenceschopnost v posledních letech oslabila. Toto oslabení způsobily makroekonomické nerovnováhy, které vedly ještě v nedávné minulosti k vážným měnovým otřesům, dále například malou přítomnost evropských firem na trzích nově industrializovaných zemí. Jako poslední, ale neméně důležité, můžeme zmínit často příliš defenzivní politická rozhodnutí, které neberou dostatečně v úvahu nová omezení, jež s sebou nese globální konkurence.⁵⁵

---

⁵⁴ CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. Praha : Grada Publishing, 2002. s. 37. ISBN 80-247-0193-6.

⁵⁵ CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. Praha : Grada Publishing, 2002. s. 37-38. ISBN 80-247-0193-6.

5.3 Základní prvky vysoké míry sociální ochrany v EU⁵⁶

Základní sociální práva jsou v Evropě pojímána poměrně široce. V některých státech Evropské unie z nich vyplývá i velká síla odborů. Za základní sociální práva se považují například právo sdružování do odborů, právo na stávku, na ochranu proti neoprávněné výpovědi, právo na rovné zacházení či zákaz diskriminace.

Sociální ochrana je Evropě realizována dlouhodobě se vyvíjejícím systémem, který přerozděluje příjmy na základě progresivní míry zdanění (vyšší příjmové skupiny platí vyšší daně než chudší příjmové skupiny) nebo různých způsobů stanovení minimální mzdy. Často jsou vypláceny štědré sociální podpory a dávky.

Právní regulace sociálního a pracovního prostředí je opět v Evropě pojímána velmi široce a zahrnuje například zdravotní a bezpečnostní předpisy, omezení délky pracovní doby, možnosti placeného volna, ochranu pracovního místa a předpisy zajišťující rovnoprávné zacházení.

Odpovědnost státu za zaměstnanost je v Evropě chápána jednak jako tzv. aktivní politika zaměstnanosti (rekvalifikace, tvorba pracovních míst), jednak jako vyšší míra zásahů státu do regionálního rozložení ekonomické aktivity, investiční pobídky apod.

5.4 Globální úloha Evropské unie⁵⁷

Evropská unie hraje ve světě významnou roli. Její populace dosahuje 500 milionů – to je více, než mají Spojené státy americké a Rusko dohromady. V celosvětovém měřítku je nejvýznamnější obchodní silou a vytváří jednu čtvrtinu světového bohatství. Poskytuje chudým zemím více pomoci než kterýkoliv jiný dárce. Její měna, euro, zaujímá na mezinárodních finančních trzích hned druhé místo za americkým dolarem.

Cílem EU nebylo stát se světovou velmocí. Zrodila se jako důsledek druhé světové války a jejím prvořadým zájmem bylo spojit národy a obyvatele Evropy. Jak se však Unie rozšiřovala a přebírala stále více odpovědnosti, musela vymezit své vztahy se zbytkem světa. Stejně tak, jako usiluje o odstranění obchodních překážek, rozvoj chudších regionů a podporu mírové spolupráce v rámci svých hranic, spolupracuje Unie s ostatními zeměmi a mezinárodními organizacemi, aby mohl každý využívat výhod otevřených trhů, hospodářského růstu a stability ve stále provázanějším světě. Zároveň však EU obhajuje své legitimní hospodářské a obchodní zájmy ve světě.

⁵⁶ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 248. ISBN 987-86708-32-4.

⁵⁷ *Globální hráč : Vnější vztahy Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. s. 3-4. ISBN 92-894-7421-1.

V současnosti je hlavním úkolem šířit mír a bezpečnost i za hranice EU. K naplnění tohoto cíle rozvíjí EU společnou zahraniční politiku, aby se mohla podílet na zajišťování stability, spolupráce a porozumění v širším světě.

V neposlední řadě je EU příkladem toho, jak mohou státy úspěšně spojit hospodářské a politické zdroje ve společném zájmu. EU slouží jako vzor pro integraci mezi zeměmi v jiných oblastech světa.

6 Finanční krize a její dopad na EU

Evropská unie je největší světovou ekonomikou s HDP 12,2 biliónu euro. EU má dlouhodobě aktivní saldo běžného účtu platební bilance a nízkou inflaci (zvláště v zemích bývalé „patnáctky“); finanční krize roku 2008 ji však vážně postihla. Mezi starými a novými zeměmi existují významné rozdíly v ekonomické vyspělosti i ostatních ekonomických ukazatelích. Většina hospodářských aktivit je buď koordinována (např. sociální politika) nebo je zcela v pravomoci institucí Evropské unie (např. obchodní politika). Všechny státy Evropské unie jsou zapojeny do jednotného vnitřního trhu:

- je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu,
- neexistují technické překážky obchodu (rozdíly technických požadavků, různé stupně ochrany duševního vlastnictví apod.),
- snížení administrativy v daňové oblasti.⁵⁸

6.1 Účet za finanční krizi v EU

Finanční krize, která má svůj původ v americké hypoteční bublině, připraví státy o miliardy. V Evropské unii se účet za krizi zřejmě vyšplhá až na 814 miliard eur, tedy 21,2 bilionu korun. Číslo zahrnuje veškeré závazky spojené s problémy bank, které by mohly mít dopad na dluhy a rozpočtové deficity členských zemí. Vyplývá to ze statistiky, kterou zveřejnil Eurostat. Česko se ve statistice ocitlo mezi dvanácti státy, jejichž bankovní sektor nevyžadoval žádnou finanční pomoc. Většina zemí západní Evropy však na záchranu bank vydala miliardy korun. Veškeré závazky však neodpovídají reálným dopadům do státních rozpočtů v loňském roce. Ty jsou podstatně menší a v eurozóně činí 3,3 miliardy eur (85,8 miliardy korun), což odpovídá zhruba 0,04 procenta HDP. V celé Evropské unii se finanční "injekce" do bank projevila v rozpočtu 9,2 miliardy eur (239 miliard korun) na výdajové stránce, což odpovídá 0,07 procentům HDP. Krize nejvíc postihla Velkou Británii a Irsko. Tamní celkové závazky spojené s problémy bank dosahují celkem 652 miliard eur (téměř 17 bilionů korun), což je značný podíl na celkových závazcích v unii. Celkem dvanáct členských států EU

---

⁵⁸ *Evropská unie* [online]. Wikipedie, 2010 [cit. 14. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_unie>.

finanční krize podle Eurostatu nepostihla vůbec a pro vládu neznamenal žádný výdaje. Mezi těmito zeměmi jsou i Česko a Slovensko.⁵⁹

6.2 Finanční krize v Řecku⁶⁰

Zadlužené Řecko ukázalo slabiny Evropské unie. Rozhazovali, zneužívali dotace, falšovali statistiky... Řecko by se mělo z dluhů dostat svépomocí, myslí si většina odborníků. Avšak země eurozóny vymyslely mechanismus, jak mu pomoci, pokud dojde na konec sil. Kancléřka Angela Merkelová zejména tím uklidnila světové investory. Kdyby předlužené zemi, která v minulosti fingovala účty, nikdo nepomohl, zkrachovala by - na trhu by nenašla zájemce o své dluhopisy. Stejně by skončila i při výstupu z eurozóny. Krachující Řecko by však s sebou stáhlo i sny o evropské integraci, oslabilo by euro a asi i korunu. Avšak kdyby Řecku Evropa pomohla lehce, zkazila by tím morálku celé eurozóny.

Německo si přálo, aby Řecku byla poskytnuta pouze „výchovná pomoc“. Francie chtěla pomoci tím, že by státy eurozóny zajistily Řekům půjčky. To navrhovala i Evropská komise. Německo však žádalo zapojení Mezinárodního měnového fondu (MMF). Fond půjčuje výhodně, ale za cenu přísných reforem. To, aby Řecko jelo pro pomoc jen do MMF ve Washingtonu, se nelíbilo mnoha státníkům. I když Evropa je největší přispěvatel fondu. Ale vypadalo to, že by se tak Evropa k Řecku otočila zády. I bankéři Evropské centrální banky varovali, že by pomoc fondu oslabil pověst eura. Kancléřka Angela Merkelová neoblomně trvala na půjčce až ve chvíli poslední a za nejprísnejších podmínek, tedy pod dohledem MMF. A svého dosáhla. Dobře totiž ví, že největší balík peněz by šel z německé kapsy. Kompromis, který se nakonec podařilo 16 zemím s eurem schválit, je kombinací obojího. Řecko v případě nouze, až už mu nikdo nebude chtít na trhu půjčit, požádá před bankrotem o zásah MMF. K tomu má příslib pomoci od všech zemí s eurem. Celkem může jít o miliardy eur. Řekové by si v nouzi půjčovali od svých kolegů z eurozóny nejspíše za podmínek, za jakých ty země samy získávají půjčky. Budou to takové úvěry z lepší druhé ruky. Jenže ty mohou zhoršit nynější špatné finance mnoha zemí.

---

⁵⁹ *Účet za finanční krizi: v EU zřejmě přesáhne 21 bilionů* [online]. 2009, [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/ucet-za-financni-krizi-v-eu-zrejme-presahne-21-bilionu-pc1-eko_euro.asp?c=A091022_111231_eko_euro_vem>.

⁶⁰ *Pomůžeme Řecku, dohodla se eurozóna* [online]. poslední revize 26. 3. 2010. [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/pomuzeme-recku-dohodla-se-eurozona-duq-/eko-zahranicni.asp?c=A100325_173457_eko-zahranicni_hol>.

Vinu za nepořádnou statistiku svalují jednou na spekulanty, jindy zase na Němce a jejich okupaci za války. Premiér Papandreu nedávno přiznal, že se blíží chvíle, kdy si země nebude moci dále půjčovat jako ostatní na trhu. "Už jsme udělali řadu důležitých a odvážných rozhodnutí k radikální reformě. Naše země je na cestě stát se životaschopnou a průhlednější ekonomikou," řekl. Unie se za Řeky postavila po předchozích politických proklamacích poprvé konkrétně. Dvacet miliard eur (kolem 500 miliard korun), které do konce května potřebují, si obstarají z trhu. Zpráva o tom, že Evropa Řecku v nouzi fakticky umí pomoci, investory uklidňuje. Až dosud měla EU jen zvláštní fond na půjčky pro státy mimo eurozónu. Nynější dohoda otevřela dveře i pro intervence v eurových zemích. A nepostrádá další plány jako vznik evropské ekonomické vlády anebo přísnější dohled nad rozpočty států, aby se nynější krize neopakovala.

6.3 Výhled do budoucna v období recese

Hypoteční, realitní, finanční, hospodářská. Takové a mnohé další přívlastky získala současná krize. Světová ekonomika zažila krušné období. První náznaky začínajících potíží se projevovaly sice už na podzim roku 2007, naplno se finanční krize přelila do reálné ekonomiky na podzim roku 2008. Výhled je ale optimistický. Stejně jako věčně netrvá žádný růst, není věčný ani pokles. A náznaky oživení, byť s varováním, se objevují stále častěji. Nejčastějším termínem pro odeznění hospodářské recese ve světové ekonomice je první polovina tohoto roku. A s oživením ve světě se můžeme těšit i na evropský a také český domácí růst.⁶¹

---

⁶¹ *Průvodce rokem s krizí v Česku* [online]. poslední revize 22. 10. 2009. [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/pruvodce-rokem-s-krizi-v-cesku-der-inv.asp?c=A091020_104234_inv_bab>.

7 Různé představy o budoucnosti EU

Od počátku integračního procesu tj. od roku 1951 se z pohledu západoevropských zemí názory na jeho podobu lišily. V rámci evropského integračního procesu se dodnes střetávají a prolínají dvě krajní představy. Na jedné straně jde o představu těsné spolupráce a nadnárodní integrace zemí a vznik ústřední vlády, tzv. nadnárodní princip. Na druhé straně existuje také princip mezivládí, který je postavený na principu mezivládní spolupráce členských států, které spolupracují ve společném zájmu. O prolínání principů se hojně diskutuje i dnes. Převaha jednoho vyvolává obavy z přílišné centralizace a ze ztráty národní suverenity. Převaha druhého zase strach z rozpadu evropské integrace a jejího omezení na volný obchod. I přesto se v dosavadním vývoji integrace podařilo udržet rovnováhu mezi oběma přístupy. Hranice prolínání obou principů je stanovena tzv. principem proporcionality, který určuje pravomoc mezi EU a jejími členskými státy. Tuto problematiku také řeší princip subsidiarity. Zatímco doposud docházelo spíše k posilování nadnárodního přístupu, pro důslednější uplatňování principu subsidiarity hovoří požadavky globalizace, nízká veřejná podpora a demokratický deficit.⁶²

Je tedy zřejmé, že Evropská unie potřebuje reformu, která by jí opět získala podporu veřejnosti. Spolupráci není možné zúžit jen na licitaci o distribuci finančních zdrojů. Evropská unie se neobejde bez modernizace, díky níž se stane ekonomicky konkurenceschopnější, a současně zachová v životaschopné podobě jistou formu sociálního státu. Není vyloučené, že bude nutné alespoň dočasně zpomalit rozšiřovací proces.⁶³ Vstupem méně vyspělých států střední a východní Evropy se množí úvahy o rychlosti, se kterou může EU s 27 státy pokračovat a o rychlosti s jakou se dokáže přizpůsobit globalizaci. Základem těchto úvah je především obavy stávajících členských států, že nové, méně vyvinuté členské státy mohou jejich integrační rozvoj brzdit. Tyto nové státy se na druhou stranu obávají, že budou odsunuty na druhou kolej a jejich členství nebude rovnocenné.⁶⁴

Je patrné, že zatím nevidíme konečný výsledek sjednocené Evropy. Její směřování chtěl určit Evropský konvent pod vedením bývalého francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaingna, který připravoval společnou ústavu. V tomto

---

⁶² DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 242. ISBN 987-86708-32-4.

⁶³ KOVÁŘ, P. „*Jak na EU?*“ *Aneb příručka o Evropské unii pro pedagogy na středních školách*. Praha: Protocol Service, 2006. s. 47.

⁶⁴ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 343. ISBN 978-86708-324.

projektu se objevily nové názvy jako Evropské společenství, Evropská unie, Sjednocená Evropa nebo Spojené státy evropské. Důležitým problémem však zůstává, zda nová Evropa bude Evropou federální nebo co nejbližším svazkem států se společným parlamentem a společnou hlavou států, nebo zda vznikne Evropa států. V projektu se řeší mnohé problémy, jedním z nich je např. možnost vystoupení některé členské země z EU.⁶⁵

7.1 Rozdílné teoretické přístupy k evropské integraci⁶⁶

V politologii existují různé přístupy, které můžeme v historické i aktuální perspektivě zaznamenat i v rámci evropské integrace. Všechny tyto přístupy se navzájem prolínají a přitom ani jeden z nich není dominantní. Jsou to:

Federalistický přístup – odvozen od příkladu USA, kde se z původní konfederace 13 kolonií vytvořila jednotná federace. Jeho významným vzorem je také uspořádání Spolkové republiky Německo, ve které jednotlivé spolkové země mají vysokou míru autonomie. Podstatou federalismu je postupné přenášení pravomocí z jednotlivých států na nadnárodní úroveň, až vznikne nový suverénní státní celek.

Neofunkcionalistický přístup – patří k nejvlivnějším proudům v evropské integraci, představuje postupné přesouvání pravomocí z národní úrovně na úroveň nadnárodní (integrace řízená politickými elitami). Důraz je kladen zejména na instituce vykonávající nadnárodní politiky a vznik suverénního státu přímo nepředpokládá.

Mezivládní přístup – na prvním místě v procesu integrace vlády členských států. Integrace vzniká na základě rozhodnutí mezivládního vyjednávání. Čistě mezivládní přístup (tj. i právo zablokovat rozhodnutí EU – právo veta) v evropské integraci postupně oslabuje zejména kvůli většímu počtu členských států. Větší počet členských států vede k tomu, že dosažení shody je mezi nimi čím dál tím obtížnější. Přesto i dnes právo veta v nejcitlivějších otázkách stále platí.

Přístup vzájemné závislosti – spojený s rozvojem globalizace v 70. letech. Rovněž staví na mezivládním vyjednávání, ovšem vzhledem k propojení světové ekonomiky a vzájemné závislosti zemí volá po nutnosti formulování společných pravidel v mnoha oblastech.

---

⁶⁵ PANFIL, T. *Evropská unie - vše co bychom měli vědět*. Přel. Fidler J. dotisk 1. vyd. Praha : Fragment, 2003. s. 46-47 ISBN 80-7200-805-6.

⁶⁶ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 244. ISBN 987-86708-32-4.

7.2 Různé teoretické modely budoucího vývoje EU⁶⁷

Rovněž na budoucí uspořádání Evropské unie existují v teoretické rovině různé názory. I zde se ovšem jedná o modely, které v praxi nemohou zcela jednoznačně převládnout a budoucnost EU tak spíše spočívá v jejich vzájemné kombinaci.

Spojené státy evropské představují model, jež je úzce spjat s federalistickou koncepcí. Předpokládá další posílení nadstátních institucí (Komise, Evropský parlament,...), a to až do té míry, že všechny evropské politiky budou společné a vykonávané na úrovni integrace jejími orgány.

Vícerychlostní Evropa je modelem, jenž ve svém důsledku rovněž směřuje k co nejširší integraci. Respektuje ovšem rozdílnou úroveň členských států a k realizaci společných cílů jim dává možnost postupovat odlišnou rychlostí. K realizaci různých aktivit EU stanovuje jednotlivým státům různá přechodná období. Příkladem vícerychlostní Evropy je již dnes přístup nových členských států na vnitřní trh, do měnové unie nebo do Schengenského prostoru.

Variabilní geometrie předpokládá odlišnou úroveň integrace v různých částech EU, tj. skupina států, která bude realizovat všechny politiky, a skupinu států, která se z důvodu odlišných zájmů či podmínek některých projektů účastnit nebude. Na tomto základě tak vzniknou odlišné stupně integrace v rámci EU. Příkladem zde může být neúčast Velké Británie a Dánska v EMU nebo projekty společné obrany, jichž se některé státy EU zatím účastnit nechtějí.

Flexibilní integrace spočívá ve společném závazku všech členských států k určitému jádru integračních aktivit s tím, že určitá skupina zemí si může tyto závazky dobrovolně zpřísnit. Tuto možnost zavádí již dnes v EU Amsterodamská smlouva a typicky se může jednat například o ekologická pravidla a normy. Zejména severní státy, které dbají na ekologii více, již dnes aplikují v této oblasti přísnější pravidla.

Evropa „à la carte“ neboli „Evropa z jídelníčku“, představuje nejvyšší míru flexibility ve volbě integračních aktivit, protože umožňuje členskému státu výběr z jakýchkoliv realizovaných integračních aktivit. V současném stavu evropské integrace by tato varianta zřejmě znamenala její rozředění a posun zpět, možná i konec některých aktivit.

---

⁶⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 245. ISBN 987-86708-32-4.

7.3 Dvourychlostní Unie

Opět se otevřela debata o hrozbě vytvoření dvourychlostní Evropy, kde by například České republice hrozilo členství v „nízkorychlostní“ skupině. Tato obava ale není oprávněná. EU nikdy nefungovala jako „jednorychlostní“ prostor. Vícerychlostní tempo není jen obtížná komplikace ideální evropské integrace. Občas je i podmínkou jejího dalšího rozvoje. Nové členské státy chápou dvourychlostní Evropu zejména jako riziko znehodnocení svého dlouho vyjednávaného „standardního“ členství v EU. Neuvědomují si, že nebýt de facto dvourychlostní EU, nedošlo by v letech 2004 a 2007 k „velkému rozšíření“ EU o dvanáct nových států. Dvourychlostní Evropské unie se proto není třeba bát. Už je tady a nejnovější iniciativy mohou změnit některé z jejích parametrů. Členské státy tedy musí s touto Unií žít a ovlivnit její podobu tak, aby jí co nejvíce vyhovovala.⁶⁸

---

⁶⁸ ŠLOSARČÍK, I. *Dvě Evropy? Proč se (ne)bát dvourychlostní Unie*. Praha : MF Dnes, 31. března 2010. s. 10

Závěr

Než se Evropská unie stala reálným politickým cílem, byla kdysi myšlenka sjednocené Evropy pouhým snem filozofů a vizionářů. Například Victor Hugo, inspirován humanistickými ideály, snil o mírumilovných „Spojených státech evropských“. Strašlivé války, které zpusťily Evropu v první polovině dvacátého století, však těmito představami značně otráslly.

Přesto se v troskách druhé světové války začala rodit nová naděje. Lidé, kteří za války bojovali proti nacismu, byli odhodláni skoncovat v Evropě s nenávisť a soupeřením a vytvořit podmínky pro trvalý mír. V letech 1945 až 1950 začala hrstka odvážných státníků, mezi něž patřili Robert Schuman, Konrad Adenauer a Winston Churchill, přesvědčovat své národy, aby vstoupily do nové éry. Chtěli v západní Evropě vytvořit nový řád, který by byl založený na společných zájmech a na smlouvách zaručujících dodržování mezinárodního práva a rovnosti všech států.

V současné době EU tvoří 27 členských států a další země mají zájem vstoupit a prohloubit tak integraci evropského společenství. Otázkou však je, jestli toto rozšíření je EU schopná pojmout. Jak se budou nově přijaté členské země stavět k dalšímu rozšíření EU, které by mohlo případně ohrozit jejich tak pracně vydané postavení? Kde se vůbec nachází jak politická, tak geografická hranice společenství? Navíc pokud srovnáme HDP členských států, zjistíme, že nové kandidátské státy značně zaostávají. Například HDP Turecka na osobu je 6500 USD, HDP ČR je 26800. Tento ukazatel jasně ukazuje, čeho se členské státy nejvíce obávají. Otázka hranic budoucí Evropy je velice složitá a tento problém bude muset EU řešit dříve, než bude pozdě.

Dalším problémem je zcela určitě nepřehledná legislativa a institucionální reformy. Kritici namítají, že pro běžného občana EU je evropská legislativa velice nepřehledná a nesrozumitelná. Lze tak jen velmi těžko po občanech požadovat rozumné a kvalifikované rozhodnutí o kladech a záporech. Toto byl jeden z impulsů k vytvoření Evropské ústavy. Tento první jednotný dokument ještě ratifikací neprošel, když ji nejprve odmítla Francie a poté i Nizozemí, což vedlo k jejímu zániku. Další dokument, Lisabonská smlouva, už byl v tomto ohledu úspěšnější, a když ji jako poslední podepsal český prezident Václav Klaus, vstoupila v platnost. Myslím si, že ratifikace Lisabonské smlouvy je krok dopředu, a to přes veškeré námítky veřejnosti, který umožní další vývoj EU.

Tento vývoj je totiž v poslední době poněkud zpomalený, což způsobil sociálně-ekonomický model, který činí EU nepřizpůsobivou a málo akceschopnou. Rozvoj se

může dokonce zcela zastavit, pokud EU bude dále stavět pouze na sociálních jistotách. Navíc se tento model potýká s problémy v době právě probíhající finanční krize. Tato krize je ještě více umocněná globalizací současného světa. Zřejmým příkladem z aktuálních událostí je státní bankrot Řecka. Nabízí se otázka, jak se EU zachová. Jestli pomůže Řecku, ačkoliv samotní Řekové neprojevují zájem šetřit. Nebo nechá Řecko napospas finanční recesi a bude pouze čekat na výsledek vývoje.

Na tento problém navazuje otázka budoucnosti Evropské unie. Existuje skupina názorů, které jsou si velice podobné, ovšem současně je zde další skupina, jež se svými pohledy zásadně liší. Který postoj je nejefektivnější, nelze přesně určit. Je tedy pouze na členských státech, kterým směrem se vydají. Podle mého názoru by nejlepším řešením bylo udržení tenké rovnováhy mezi v současné době panujícími stanovisky o přístupech v budoucnosti EU.

Všechny tyto problémy spolu úzce souvisejí. Evropská integrace by tedy měla pokračovat tradičním rámcem EU v oblastech, ve kterých členské státy považují spolupráci za nejdůležitější v jejich vlastním zájmu. Lze tedy předpokládat, že o další existenci Evropské unie rozhodne to, jakým způsobem a hlavně jaké budou podniknuty kroky při reformě celého společenství.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. BALANYÁ, B. *Odvracená strana Evropské unie*. Košice : Paradigma, 2000. 311 s. ISBN 80-968603-2-1.
2. BARTÁK, K. *Průvodce Evropskou unií*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2000. 88 s. ISBN 80-85864-92-4.
3. BEDNÁŘ, M. *Evropanská tyranie*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003. 232 s. ISBN 80-86547-24-8.
4. ČERNOCH, P. *Cesta do EU*. Praha: Linde, 2003. 159 s. ISBN 80-86131-40-8.
5. CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. Praha : Grada Publishing, 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.
6. DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 343 s. ISBN 987-86708-32-4.
7. ERFRIED, A., LARISCHOVÁ, K., ROUČEK, L. *Evropské odpovědi na globální výzvy 21. století*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2009. 143 s. ISBN 978-80-254-4073-5.
8. FIALA, P., PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 248 s. ISBN 80-210-3041-0.
9. FONTAINE, P. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucemburk: 2007. 62 s. ISBN 92-79-02860-X.
10. *Globální hráč : Vnější vztahy Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. 22. s. ISBN 92-894-7421-1.
11. KOUBOVÁ, K. *Merkelová: Turci, učte se německy, ale Unii teď vzdejte*. MF Dnes. 30. března 2010, s. 7.
12. KOVÁŘ, P. „*Jak na EU?*“ *Aneb příručka o Evropské unii pro pedagogy na středních školách*. Praha: Protocol Service, 2006. 133 s.
13. MACH, P. *Úskalí evropské integrace*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2003. 95 s. ISBN 80-86547-16-7.
14. MAŇÁK, M. *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí, 2000. 84 s. ISBN 80-85864-77-0.
15. PANFIL, T. *Evropská unie - vše co bychom měli vědět*. Přel. Fidler J. dotisk 1. vyd. Praha : Fragment, 2003. 48 s. ISBN 80-7200-805-6.

16. *Politika rozšíření Evropské unie*. Lucemburk, 2007. 17 s. ISBN 978-92-79-06631-3.
17. ŠLOSARČÍK, I. *Dvě Evropy? Proč se (ne)bát dvourychlostní Unie*. Praha : MF Dnes, 31. března 2010. s. 10
18. *Ústava pro Evropu*. Lucemburk, 2004. 20 s. ISBN 92-894-7931-0.

Elektronické zdroje

1. CAMRDA, J. *Kvalita komunitární a vnitrostátní legislativy z pohledu českého správního soudnictví* [online]. Brusel : Evropská unie, 2009 [cit. 23. 11. 2009]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/seminars/cz_camrda_cs.pdf>.
2. *Evropské státy* [online]. Brusel : Evropská unie, 2008. poslední revize 12. 12. 2009 [cit. 8. ledna 2010]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/abc/european_countries/index_cs.htm>.
3. *Evropská ústava* [online]. [cit. 10 .2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/evropska-ustavni-smlouva/>>.
4. KOVAČOVSKÁ, L., NEKVAPIL, V. *Rozšiřování Evropské unie - pro a proti* [online]. Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2007. [cit. 12. února 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>.
5. *Lisabonská smlouva* [online]. poslední revize 17. 4. 2010. [cit. 23.4.2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lisabonsk%C3%A1_smlouva>.
6. *Pomůžeme Řecku, dohodla se eurozóna* [online]. poslední revize 26. 3. 2010 [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/pomuzeme-recku-dohodla-se-eurozona-duq-/eko-zahranicni.asp?c=A100325_173457_eko-zahranicni_hol>.
7. *Proces ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. Brusel : Evropská unie. [cit. 12.11. 2009]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/news/eu_explained/070723_1_cs.htm>.
8. *Průvodce rokem s krizí v Česku* [online]. poslední revize 22. 10. 2009. [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/pruvodce-rokem-s-krizi-v-cesku-der-/inv.asp?c=A091020_104234_inv_bab>.

9. *Rada Evropy* [online]. poslední revize 28. 2. 2010 [cit. 7. 4. 2010]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>.
10. *Reformní smlouva EU – krok správným směrem?* [online]. poslední revize 8. 10. 2007 [cit. 8. 10. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/reformni-smlouva-eu--krok-spravnym-smerem>>.
11. *Schengenský prostor* [online]. poslední revize 23. 3. 2010. [cit. 19. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor>.
12. *Smlouva z Nice* [online]. Brusel : Evropská unie. poslední revize 12.12.2009 [cit.23.4.2010]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm>.
13. *Summit v Lisabonu projednává Reformní smlouvu EU* [online]. Brusel : Evropský parlament, 2007. poslední revize 7. 12. 2007 [cit. 2.1.2010] Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20071012STO11628+0+DOC+XML+V0//CS>>.
14. *Účet za finanční krizi: v EU zřejmě přesáhne 21 bilionů* [online]. 2009, [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/ucet-za-financni-krizi-v-eu-zrejme-presahne-21-bilionu-pc1-/eko_euro.asp?c=A091022_111231_eko_euro_vem>.

Abstrakt

MATUŠÍK, J. *Aktuální problémy Evropské unie : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010. s. Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek.

Klíčová slova: Evropská unie, Evropská ústava, Lisabonská smlouva, rozšiřování EU, sociálně-ekonomický model EU, finanční krize, budoucnost EU.

Práce analyzuje aktuální problémy Evropské unie, mezi které patří zejména problematika institucionálních reforem a nepřehledná legislativa Společenství, zvláštní pozornost je věnována odmítnuté Evropské ústavě a ratifikované Lisabonské smlouvě. Mezi další problémy EU patří obavy z dalšího rozšiřování. Řešenou otázkou je též udržitelnost sociálně-ekonomického modelu v době globalizace a základní prvky vysoké míry sociální ochrany v EU. Práce se věnuje též dopadům ekonomické krize na členy EU jako například aktuálně sledované Řecko. Posledním problémem, který práce analyzuje, je nejistá budoucnost EU a různé pohledy na její budoucí vývoj.

V závěru je posouzena významnost jednotlivých problémů EU v kontextu s možnými scénáři vývoje EU a návrhy na možné způsoby řešení.

Abstract

MATUŠÍK, J. *The Actual Problems of the EU : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2010. Supervisor : Ing. Jiří Dušek.

Key words: European Union, European constitution, Lisbon treaty, enlargement of the European Union, Socio-economic model of the European Union, financial crisis, the EU's future.

This dissertation analyzes the current problems of the European Union, especially the dilemma of institutional reforms and unclear legislation of the Community, with the special attention being paid to the refusal of the European Constitution and the ratification of the Lisbon Treaty. Other problem concerning the European Union is its enlargement. The matter of sustainability of socioeconomic model in the time of globalization and basic elements of high level of social protection in the European Union belong to frequently discussed questions as well. Dissertation also addresses the impact of the economic crisis on the members of the European Union, such as recent development in Greece. The last problem being analyzed in this dissertation is an unclear future development of the EU and different opinions on its future development.

The importance of individual problems of the EU in the context of possible scenarios of the EU's development and suggested solutions are considered at the end of the dissertation work.